Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

№ 272 (17395) | 1986 оной ноябриин 25, вторник | Сэн 3 мүн.

УЛАСХООРОНДЫН ҮЙЛЭ ХЭРЭГҮҮДТЭ ИНДИИН ЕХЭ ҮҮРГЭ ДҮҮРГЭХЭ БАЙҺЫЕ ЛЕНИН УРИДШАЛАН ХЁРХООР ХАРАХАДАА, ЭНЭДХЭГ АРАДТА ХҮНДЭТЭЙГӨӨР ХАНДАЖА БАЙҺАНАА МЭДҮҮЛЭЭ ҺЭН. ЛЕНИНЭЙ ЭНЭ ҺАНАЛ БОДОЛ ИНДИ ТУШАА МАНАЙ ПОЛИТИКЫН, БИДЭНЭЙ БЭЕЛҮҮЛЖЭ БАЙДАГ БОДОТО ЯБУУЛГАНУУДАЙ ЭШЭ ҮНДЭҺЭН БОЛОДОГ ЮМ. МҮНӨӨ МАНАЙ ХАРИЛСААНАЙ ИИМЭ БАЙДАЛТАЙ БАЙХЫЕ БИДЭНЭЙ ХАРАЖА ШАДАХЫН ТУЛА СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ БОЛОН ИНДИИН ОЛОН ҮЕЫН ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭД ҺАЙНААР ХУДЭЛЬЭН БАЙГАА.

М. С. ГОРБАЧЕВ.

[ИНД]ИИН ЖУРНАЛИСТНУУДТА М. С. ГОРБАЧЕВОЙ ҮГЭҺЭН ИНТЕРВЬЮ

ческэ хөөрэлдөөн тухай эндэ хэлэнэб.

Уласхоорондын үйлэ хэрэгүүдтэ Индиин ехэ үүргэ дүүргэхэ байhые Ленин уридшалан хёрхоор харахадаа, энэдхэг арадта хүндэтэйгөөр хандажа байhанаа мэдүүлээ hэн. Ленинэй энэ hанал бодол Инди тушаа манай политикын, бидэнэй бэелүүлжэ байдаг бодото ябуулгануудай эшэ үндэhэн болодог юм. Мүнөө манай харилсаанай иимэ байдалтай байхые бидэнэй хаража шадахын тула Советскэ Союзай болон Индиин олон үеын хүтэлбэрилэгшэд hайнаар хүдэлhэн байгаа.

Джавахарлал Неруе дурсан дурдахые хүсэнэб. Манайда тэрэнэй дурасхаалые гүнзэгыгөөр ёhолон хүндэлдэг, бидэнэй хоорондохи харилсаае бүрилдүүлгэдэ тэрэнэй оруулhан хубитые үндэрөөр сэгнэдэг юм.

Арадуудайнгаа аша туhада, бүхы арадуудай аша туhада социализмын дэлхэйе, национальна сүлөөрэлгын дэлхэйе, хүгжэлтэ дэбжэлтын дэлхэйе түлөөлдэг Советскэ Союз болон Инди олон арбан жэлэй хугасаа соо үрэ түгэсөөр харилсан ажаллажа байна. Энэмнай hайн жэшээ гээшэ. Эдэ харилсаануудай хүгжөөгдэхыень хүсэнэбди. Энэ хадаа эгээл шухала байна.

Юрэдөөл, тиимэhээ Индитэй уулзахые хүлеэжэ ядажа байнаб. Советскэ Союзай бүхы арадуудай үмэнэhөө тэдэниие үнэн зүрхэнhөө амаршалгаар Индиин шагнагшадта, уншагшадта, телевизор харагшадта хандаhан энэ тобшохон хандалгаяа түгэсхэхэ хүсэлэнтэйб.

Зай, хүдэлмэреэ эхилэе.

Асуудал. Господин Горбачев, Женеэhээ Рейкьявик хүрэтэрхи харгы замайтнай хойноhоо ехэ hонирхолтойгоор адаглаhан байгаабди. Энэ хадаа өөрсэ шэнжэтэй шатануүд болоно. Саашанхи харгы замайтнай ямар байха тухай юун гэжэ hананабта?

М. С. Горбачев. Бидэнэй бултанаймнай зүрхэ сэдьхэлые хүдэлгэжэ байhан эгээл шухала асуудал hурабат. Минии hанахада, Женевэдэ уулзаhанhаамнай хойшо тэбхэр жэл үнгэрбэ хэбэртэй.

Женевэ шухала удха шанартай байгаа гэжэ би мүнөөшье этигэн найданаб. Тэрэ Советскэ Союзай болон Америкын Холбоото Штадуудай хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондо таhалдуулагдаhан политическэ хөөрэлдөөе hэргээхэ арга олгоо. Ушар иимэhээ экэмнай шухала удха шанартай байна. Хөөрэлдөөнэй хэгдэхэдэл, нэгэ нэгэнэйнгээ хараа бодолые бүри hайнаар ойлгодог гээшэбди. Хөөрэлдөөнэй хэгдэхэдэл, бэдэрэлтэнүүд үргэлжэлүүлэгдэдэг гээшэ. Юрэдөөл, энэ хадаа Женевэдэ болоhон хөөрэлдөөнүүдэй бүтэмжэтэй hайн удхань болоно.

Шухала үгэеэ ойлголсолгонууд түйлагдаhан байгаа. Үрэ дүнгүүдэй документ тухай эндэ хэлэнэб. Ядерна дайн үүдхэгдэхэ ёhогүй, тэрээндэ илагшад байжа шадахагүй гэжэ тэндэ хэлэгдээ hэн. Энэ хадаа тон шухала политическэ баталамжа болоно. Энэ хадаа бага, хизаарлагдаhан, мүн үргэн ехэ ядерна дайн байлдаануудай үүдхэгдэхэ аргатай байhан тухай hанаашалдаг, аргатай байhан тухай сэдьхэдэг бүхы хүнүүдтэ харюу болоно. Юуб гэбэл, хэрбээ ядерна дайе үүдхэжэ болохогүй гэжэ Советскэ Союз болон Америкын Холбосто Штадуудай хүтэлбэрилэгшэдэй тоолоод байгаа гээшэ hаань, ядерно-замбуулинай зэбсэгэй үе сагта харюусаhан шэнэ политика зохёон бэелүүлхын тула тон шухала удха шанартай байхал.

Хоёр тала нэгэ нэгэнhээ сэрэгэй булюу хүсэтэй болохые оролдохогүй юм гэhэн үшөө нэгэ шухала баталамжа тэндэ хэгдээ hэн. Юуб гэхэдэ, хэрбээ энэ үгэеэ ойлголсолгые баримталан бэелүүлхэ болоо hаа, хайшан гэжэ сэрэгэй булюу хүсэтэй болохоб гэжэ бэшэ, харин адли тэгшэ үндэhэ hуури дээрэ буу зэбсэгүүдые хуряалгын асуудалнуудые хайшан гэжэ шиидхэхэ ёhотой байhан тухайдаа хоёр тала бодомжолхо зэргэтэйл.

Женевэдэ бэе дээрээ даажа абаhан уялгануудтаа совет хүтэлбэрилэгшэд үнэн сэхэ байгаа.

Энээниие зарим тэды ушар баримтануудаар батадхахые хүсэнэб. Тэрээн тухай хэлэхэ шухала, юуб гэхэдэ, тэдэ мүнөөшье удха шанараа гээгээгүй байhаар.

Женевэдэ болоhон уулзалгануудай hүүлээр бидэ ядерна туршалгануудые тусхай болзороор хоёр дахин болюулаабди. Ядерна зэбсэгүүдые шата шатаарнь хороожо, 2000 он болотор тэрэниие усадхахые хараалhан 15 жэл соо бэелүүлэгдэхэ үргэн ехэ программые бидэ январиин 15-да бүхы дэлхэйдэ дурадхаа hэмди. Тэрээнhээ гадна, Женевэдэ үнгэргэгдэhэн хөөрэлдөөнүүдhээ хойшо бидэнэй оруулhан дурадхалнууд соо тон шухала, манай hанахада, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгэтэй тэмсэлэй бусад асуудалнуудаар өөhэдын хараа бодолтой байгаа. Эндэ би Стокгольм тухай хэлэнэб: тэндэ бидэ бүтэмжэтэй hайн дурадхалнуудые оруулаа hэмди. Энэ ушар шухала удха шанартай хуралдаае амжалтатайгаар түгэсхэхэ арга олгоо. Стокгольмын шухала удха шанартай байhые би үндэрөөр сэгнэнэб. Химическэ зэбсэгые хорихо ба усадхаха тухай үгэеэ ойлголсохо талаар бидэ саашадаашье шууд сэхээр урагшаа дабшаха арга олгохо байгаабди.

Эдэ бүгэдэ Женевын hүүлээр лэ болоо.

Эсэсэй эсэстэ, энэ зун бусад социалис оронуудтай хамта юрын буу зэбсэгүүдые, зэбсэгтэ хүсэнүүдые хороохо талаар ехэ дурадхалнуудые оруулаа hэмди. Женевын hүүлээр совет хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгатайгаар хандаhыень минии дурдаhан ушар баримтанууд эли тодоор гэршэлэн харуулна гэжэ hананаб. Гэбэшье ядерна зэбсэг, ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хороохо тухай хэлэхэ болоо hаа, энэ талаар бодото юумэн түйлагдаагүй байhаар. Юун тухай хэлэнэбиб гэхэдэ, нэн түрүүн эдэ асуудалнуудаар Женевэдэ болоhон хөөрэлдөөнүүдые хараада абанаб. Юрэнхы дээрээ тэдэ мухардашанхай. Зүгөөр имэшье оршон байдалда бидэ бүтэмжэтэй hайнаар, харюусалгатайгаар хандадаг байгаабди. Женевэдэ тохёолдоhон мухардалгата байдалые хараада абажа, бүхы ажал хэрэгүүдээ орхёод, дэры түргөөр уулзахые США-гай Президентдэ дурадхаа hэм. Хэрбээ эб найрамдалай хуби заяан тухай, хүн түрэлтэнэй хүгжэлтэ дэбжэлтын хуби заяан тухай хөөрэлдөөнэй гарахада, энээнhээ үлүү шухала удхатай юун байха гээшэб! Женевэдэ боложо байhан бүхы юумэ зүбөөр сэгнэхэ, энээниие hуурихаань хүдэлгэхын тула хөөрэлдөөнүүдтэ шэнэ түлхисэ үгэхэ шухала.

Энэ дурадхалыемнай президент Рейганэй хүлеэн абаhыень hайнаар сэгнэхэ ёhотойбди гэжэ тэмдэглэхые хүсэнэб. Энэмнай өөрынхеэрээ шухала байна. Гансал Советскэ Союз тушаа бүхы юумэ хараада абахые хүсэнэгүйбди. Хэрбээ США-гай Президентын зүбшөөгөө, хүсөөгүй hаань, энэ уулзалга болохогүй hааб даа.

Орёо хүшэр байгаашье hаа, энэ уулзалга бидэниие асуудалнуудые ойлголгын шэнэ шатада гаргаа, эгээл хүшэр бэрхэшээлтэй асуудалнуудааршье үгэеэ ойлголсохо арга боломжын бии байhые нэн түрүүн харуулаа гэжэ Рейкьявигтахи уулзалгын дүүрэмсээр үнгэргэгдэhэн пресс-конференци дээрэ хэлээ hэм. Би мүнөөшье энээниие баталнаб. Энэ хадаа Рейкьявигай эгээл шухала удха шанар болоно.

Рейкьявигай дүнгүүд тушаа манай партнернуудай гансал Америкэдэ бэшэ, харин дэлхэй дээрэ хүн зоной ухаан бодолые төөрюулжэ, хүл хөөрсэг татажа байhандань халаглаhаб. Энэ ушар намайе голхоруулна. Юрэдөөл, Президент болон мүнөөнэй захиргаан юунhээшье дулдыдангүй, эрхэ сүлөөтэйгөөр шиидхэбэринүүдые баталан абажа шадахагүй байна хэбэртэй.

Америкэ бодожо үзэг лэ, тэрэ бүхы юумэ тэнсүүрилэн шүүжэ үзэг лэ, тэрэ харюусалгатай шиидхэбэри абаг лэ гэжэ би хэлээ hэм, мүнөөшье дабтахые хүсэнэб.

Манай бүхы дурадхалнууд хүсэндөө байhаар. Зүгөөр бидэ саашадаа, урагшаа дабшахые хүсэнэбди. Энээнэй тула арга боломжонууд бии, тэдэ элирүүлэгдээ, бүхы дэлхэй энээниие хараа, бүхы дэлхэй энээниие хүсэжэ байна. Харин тиихэдэ бидэниие гэдэргэнь татана, Рейкьявигhаа гэдэргэнь татана. Американ захиргаан юрэнхы дээрээ ямар хөөрэлдөөнэй болоhые мартажархёо гэхэ гү, али Рейкьявигта тад ондоо юумэн тухай хөөрэлдөөн болсо hэн гэжэ харуулхые хүсэнэ хэбэртэй.

Гэбэшье стратегическэ ракетэнүүд тушаа, дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ракетэнүүд тушаа үгэеэ ойлголсолгонуудые бэлэрхэ талаар Советскэ Союзай болон Холбоото Штадуудай иимэ түргөөр, хүсэтэйгөөр урагшаа дабшалгаhаа айhан hүрдэhэн политигууд Европыншье оронуудта олдоhон байна. Мүнөө Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдые буруу hүргэhэн — сэхыень хэлэхэдэ, буруу hүргэhэншье бэшэ даа, юрэдөөл, тэдэниие наада захань аша үрэгүй болгохые hэдэhэн бүхы юумэндэ дахинаа тэхэрин бусахые хүсэнэ.

Рейкьявигта болоhон хөөрэлдөөнүүдэй бүхы hайн юумэ сахиха гээшэ манай — Советскэ Союзай. совет хүтэлбэрилэгшэдэй гол зорилго болоно гэжэ бидэ hайн ойлгонобди. Тэндэ үндэhэ hууриинь табигдажа эхилhэн юумэ түгэсхэхэ ёhотойбди.

Асуудал. СОИ хадаа американ эрдэм, техникэдэ тон ехэ, тон шиидхэхы удха шанартай байна, ушар иимэhээ тэрэ юрэнхы хөөрэлдөөнүүд дээрэ хэлсэгдэхэ ёhогүй гэжэ зарим бүлэгөөрхид батална. Энэ хадаа минии баримталдаг ушар бэшэ, гэбэшье иигэжэ баталдаг хүсэнүүд бии. Энээниие Та ямараар сэгнэхэ байнабта?

М. С. Горбачев. Юрэнхыдөө али бүхы шэнэ зэбсэг техникэ болон технологиие али болохоор хүгжөөжэ урагшань дабшуулдаг гээшэ. Минии hанахада, энэмнай эгээлэй юрын юумэн лэ. Зүгөөр би асуудал ондоогоор табихые хүсэнэб. Буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгые улам дэбэргэжэ, тэдэниие замбуулинай дайдада гарган, түби дэлхэй дээрэ үзэгдөө дуулдаагүй ехэ үршаг хойшолонгуудые үүдхэжэ болохо зэбсэг хэрэгсэлнүүдые замбуулинай дайдада гаргахые hэдэhэн США-гай захиргаанай технологическа түйлалтануудай түлөө Америкэ болон дэлхэйн ямар ехэ хохидолдо орохо байhан тухай бодомжолжо үзэе.

Индиин түлөөлэгшэд, таанад энээниие зүбшөөхэ гээшэ аалта? Американ промышленностиин, эрдэм наукын ямар нэгэ технологическа амжалтануудые түйлахын аша туhада ушар ёhо ойлгодог бүхы хүн түрэлтэн иимэ ехэ аюул үршагта орохые зүбшөөхэ юм гү?

Замбуулинай дайдые амгалан тайбанаар ашаглалгын программые бэелүүлхэдээ технологическа, техническэ ба эрдэм ухаанай иимэ ехэ амжалтануудые түйлажа болохогүй юм аал? Бидэ иимэл юумэ дурадханабди. Советскэ Союз слондо мэдээжэ болоhон дурадхал Нэгэдэмэл Нацинуудай Организацида оруулаа hэн.

Эдэ бүгэдэ тухай бидэнэр ушар байдал мэдэнгээр хэлэжэ шадаха байнабди. Бидэ замбуулинтай hhала танилсаhанмди, тэндэ үнинэй хүдэлнэбди, тэрэ тоодо Индитэйшье харилсаа холбоо бэелүүлдэгбди.

Харин ушар тиимэ хадань, амгалан замбуулиниие хэрэглэн, технологическа түйлалтануудые хэжэ шадагдаха, уласхоорондын харилсаа холбооной үндэhөөр тэрэниие түйлажа шадагдаха байхадань, иимэ асуудал гарана: тиигэбэл США-гай захиргаан СОИ-гоор иимэ ехээр юундэ hонирхоно гээшэб. Ушарынь эндэ технологидо бэшэ. Тиин энээниие США-дашье, бүхы дэлхэйдэшье олон тоото эрдэмтэд мэдэнэ.

Американ захиргаан болон США-гай сэрэгэй-промышленна хүсэнүүд бидэнэй урда гараха, урагшаа ходо гараха, замбуулиниие хэрэглэн сэрэгэй талаар булюу болохые хүсэнэ бшуу. Америкэ стратегическэ талаар адли байхые, адли тэгшэ аюулгүй байхые хүсэнэгүй. Джонсоной урдань хэлэhэнэй ёhоор, ямар наци замбуулинда оройлон зонхилхоб, тэрэл газар дэлхэй дээрэшье зонхилхо юм. Политигууд болон сэрэгэй-промышленна комплексын түлөөлэгшэд энээниел хүсэнэ. Тиин энэл гээшэ гол асуудал юм. Харин бидэнэр энээниие зүбшөөжэ шадахагүй байнабди. Тиигээд хэншье зүбшөөжэ шадахагүй бээз гэжэ би hананаб. США-да СОИ-гой проект тухай хэлэхэдээ, тэрээнhээ экономико олзотохо, тиин эсэсэй эсэстэ тэрэ арад зондо hайн байха гэжэ хэлэдэг. Теэд энэнь мэхэ юм. Энэ имагтал мэхэ бэшэ, харин Рейкьявигта бидэнэй түйлаhан үгэеэ ойлголсолгын замда байгаа, гол hаалта мүн.

СОИ гээшые сэрэгэй талаар абажа харабал, энэ буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгын шэнэ шата, шэнэ түхэлэй буу зэбсэг, замбуулинай зэбсэг бүтээхэ ябадал болоно. Уласхоорондын түгшүүрилые энээнэй hуларуулхагүй, харин улам шангадхаха байhаниинь элитэ. Политическэ талаар абабал, хэрбээ СОИ-гой программын бэелүүлэгдээ hаань, юрэдөө хэлсээ хэhэнэй ямар үрэ байхаб? Тиигээд сэрэгэй-промышленна комплексын болон милитаризмын балмад ябадалтанай зорилгые хүнгэдхэхые хэн зүбшөөхэб? СОИ стратегическэ байдалые тогтууригүй болгохо, этигэл найдабариие батадхаха бэшэ, харин тэрэниие hуларуулжа, hэжэг түрүүлхэ ябадал улам ехэдхэхэ юм. Этигэл найдабаригүй байдал улам ехэ болохо. Тиигээд оршон тогтохо байдалда элдэб аюултайшье шиидхэбэринүүд абтажа болохо байна. Тиимэhээ америкынхидшье, бүхы дэлхэйн нэгэдэлшье СОИ гээшэ дэлхэйе хайшань түлхихэб гэжэ хамаг бүгэдые бодожо үзэхэ хэрэгтэй.

Эсэстэ, СОИ-гой экономическа талань мүн лэ бага бэшэ удха шанартай. Энэ хадаа үнэхөөрөө садаха дэбтэхэгүй хобдог зүйл байха бшуу. Американ мэдээнүүдэй ёhоор, тэрээндэ эгээ баганъ триллион доллар, харин ондоо мэдээнүүдэй ёhоор — хоёр триллион доллар гаргашалагдаха байна. Энэ Америкэдэ сохилто болохо, мүн энэ үрдилдэн бүтээлгэдэ хабаадалсаха баатай болоhон бусад оронуудташье сохилто болохо. Эсэстэ, хүгжэжэ байгаа дэлхэйн шиидхэгдэхэ зорилгонууд болон хэрэглэмжэнүүд үнөөхи зандаа үлэхэ, харин тэдэ хэрэглэмжэнүүдынь айхабтар ехэ бшуу. Американ арад өөрөөшье, советшье арад, бүхы дэлхэйн нэгэдэлшье энэ түсэбые буруушаан орхихо ёhотой гэжэ би hананаб.

Бидэнэр СОИ-hоо айнагүйбди. Хэрбээ америкынхидэй СОИ-гоо үргэлжэлүүлээ hаань, юу хэхэбибди гэжэ бодожо үзэнхэйбди. Гэбэшье тиимэ ябуулга бидэнэр hайн дураараа хэхэ бэшэбди. Америкэ хадаа хойшолонгуудыень уридшалан мэдэхэ аргагүй үйлэ хэрэгүүдтэ дэлхэйе баадхан түлхинэ. Тиин түби дэлхэй энээниие мэдэхэ ёhотой.

Бидэнэр Индиин hанал бодолые тон үндэрөөр сэгнэдэгбди. Дэлхэй саашадаа хайшаа шэглэхэб гэhэн асуудал шиидхэхын түлөө эдэ hаранудта хэгдэжэ байгаа хурса тэмсэлэй үедэ эб найрамдалда дуратай Индиин hанал бодолынь айхабтар ехэ удха шанартай нүхэсэл, айхабтар үнэтэ зүйл гэжэ би хэлэхэ байнаб.

«Делидэхи зургаанай» hанал бодол гэдэгые бидэнэр мэдэнэбди, дээгүүр сэгнэнэбди. Дашарамда хэлэхэдэ, бидэнэр тэрэнэй бүхы хандалгануудые абанхайбди, харюунуудые үгөөбди гэжэ хэлэхэ байнаб. Советскэ Союз Индитэй, «Делидэхи зургаантай» адли hанаагаа зобоно, хурса шанга асуудалнуудые шиидхэхэ зам бэдэрхэ талаар харилсан ажаллахаар бэлэн.

Асуудал: Рейкьявигhаа Америкын холодохо гэhэн hэдэлгэ гаргажа байгаашье hаань, юрэ мүнөө үедэ орёо хэсүү байдалай тогтоошье hаань, зарим тэды найдабари бии гэжэ октябриин 22-то телевиденеэр Танай хэhэн Мэдүүлгэhээ, мүн господин Шеварднадзиин hаяхан хэлэhэн үгэhөө hанахаар байгаа. Харин мүнөөдэр

(Эхин. Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

ҮНЕЭН БҮРИҺӨӨ 2000 КИЛОГРАММ ҺҮ ҺААЯ!

МАЛ АЖАХЫ — онсо шухала hалбари

ҺАЙНААР ҮНГЭРГЭХЭ ХҮСЭЛТЭЙ

Ниитын малай үбэлжэлгэ hайнаар үнгэргэхэ талаар республикын түрүү малшадай гарrahан үүсхэлые манайшье районой малшад hайшаан дэмжэжэ байна. Район соогоо эгээл түрүүлэн Худанай совхозой малшад арга боломжоёо хаража үзөөд, дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялгануудые абаhан байна. Жэшээлхэдэ, эндэхи hаалишад гүрэндэ hү худалдаха байгша онойнгоо даабариие декабриин нэгэндэ дүүргэхээр хараална. Харин үбэлэй үедэ 4 мянган центнер hү hааха юм. Бүхы hаагдаhан hүнэй 90 процентые нэгэдэхи сортоор тушааха байна. hаалишад энэ үе соо үнеэн бүриhөө 1200 килограмм hү hаахабди гэжэ үгэеэ үгэбэ. Тиихэдэ совхозой мал шахан таргалуулагшад гүрэндэ тушаагдаха үхэрэй дунда зэргын шэгнүүрые 350 килограммда хүргэхэ хүсэлтэй. Мүн хонишод 100 эхэ хонин бүриhөө 85 хурьга абажа, түлжүүлхэ байна. Мүнөө эндэхи hаалишад арбан hарын дүнгөөр үнеэн бүриhөө 1740 килограмм hү hаажа, жэлэй дүүрэтэр хоёр мянгатанай габаанда заатагүй хүрэхэбди гэжэ үгэеэ үгөөд, шударгыгаар ажаллажа байна.

Тэрэшэлэн «Первомайский» совхозой Вознесеновкын hүhаалиин фермын коллектив үбэлэй hаранудта 2900 центнер hү hаажа, тэрэнэйнгээ 95 процентые нэгэдэхи сортоор тушааха байhанаа мэдүүлбэ. Районой хонишодой дундаhаа Загаhатын совхозой хонишон, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат И. Б. Ербаев зуун эхэ хонин бүриhөө 110 хурьга, хонин бүриhөө 4,5 килограмм ноохо хайшалха уялга абаа. Тиихэдэ харууhалжа байhан бүхы хонидоо гарзада оруулангүй ондо оруулха юм. Тэрэнэй бригадын абаhан уялганууд бата үндэhэ hууритай. Энэ жэлдэ хонишон өөрынгөө хүсөөр 560 центнер hайн шанартай үбhэ бэлэдхээ. Һолоомо, зелёнко асаранхай. Иигэжэ түрүү малшаднай үбэлэй шэрүүн сагые үндэр бүтээсэтэ ажалаараа үнгэргэхөөр оролдожо байна.

А. ЧИМИТОВ.

Хэжэнгын район.

ТЭМСЭЛЭЙ ЭХИНДЭ

Репортаж

Ноябрь hарын тэн болоошье hаа, газаа үшөөл дулааншаг, ороhон саhан үдэртөө хайлаадшье абана. Тэрэ үдэр бага зэргэ абаахай саhанай бударжа байбашье, нилээд дулаан бэлэй.

— Сагнай хайшаа болошоо гээшэб даа. Харгы дээрэхи саhан хайлажа байнал! Энэмнай юу «зүгнэhэн» тэнгэри бэ? Ехэл ута намар болобол даа. Үбэлынь хүйтэн байха гэжэ үбгэдүүд хэлсэнэ. Саг соогоо хүйтэрөөд байhаниинь дээрэ агша даа, — гэжэ жолоошомнай урагшаа холые шэртэн хэлэхэ юм.

Үнэхөөрөөшье, хара харгы дээрэхи саhан хайлажа, намда ехэл жэгтэйгээр үзэгдөө hэн. Кокорино тосхоной тон наада захадань оршоhон hүнэй фермэдэ хүрэжэ ерэхэдэмнай, hаалишад үглөөнэйнгөө hаамые үни хада дүүргэhэн, мүнөө улаан булан соогоо кино хаража, бултадаа hууба.

—Районой кинопередвижкэ Ивалгаhаа үглөөнэй ерээд, бултыемнай баярлуулжа байна. Фермымнай бүхы хүдэлмэрилэгшэд хуу сугларанхай, ехэл гоё фильм хаража байна, — гэжэ фермые даагша А. А. Кокорин дуулгаба.

— Танай ажахын малшад Бэшүүрэй совхозой, Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой малшадай жэшээгээр энэ жэлэй малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ, үбэлэй hаранудта hү, мяха ехээр үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ тушааха талаар дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялга абаад, район соогоо үүсхэл гаргаhан байна. Кокориной hүнэй фермын коллектив эндэ ехэхэн хубитаяа оруулха ёhотой,—гэбэб.

— Зүб лэ даа. Бидэ сагаан эдеэ элбэгжүүлхэ талаар үүсхэл гаргахаhаа урид өөhэдынгөө арга боломжые тооложо үзөөд, үбэлэй hаранудта үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 1350 килограмм hү hааха гэжэ шиидээ hэмди. Тиихэдэ манай түрүү малшад Вера Цыремпиловна Батуева, Вера Самбаевна Шалданова гэгшэд энэ хугасаа соо үнеэн бүриhөө 1500 килограмм hү абаха зорилго харааланхай, — гэжэ Анатолий Андреевич хөөрэнэ.

Фермээрээ үнеэн бүриhөө тэды шэнээн hү hааха гээшэ бэлэн бэшэ даа. Коллективые даагшын мэдүүлhэнэй ёhоор, Кокориной малшад эды ехэ hү абаха дүүрэн арга боломжотой. Бүхы тэжээлынь бүйлуулагдажа малда эдюулэгдэнэ. Мүнөө үбэлжэлгын эхиндэ үнеэн бүридэ 20 килограмм силос, 2 килограмм үбhэн, 20 килограмм холимол тэжээл (силосhээ, хэршэгдэhэн hолоомонhоо, талха тарянай зүйлhөө, микро, макро-зүйлнүүдhээ бүридэhэн), hаагдаhан hүнэй литр бүхэндэ 300 грамм талханай зүйл үгтэдэг байба. Энэнь толгой бүридэ тоолоходо 10 килограмм тэжээлэй единицэ хүртэhэн болоно. Тэрэнэй хажуугаар малай байрань үбэлжэлгэдэ hайнаар бэлдэгдэнхэй. Доосонь, мүнөөнэй эрилтэдэ таарама оньhон түхеэрэлгэнүүд нилээд олон. Эндэхи бүхы ажалынь оньhожоруулагданхай. Үнеэд бүлеэн уhаар таhалгаряагүй хангагдана. Мүн тэжээлынь тусхай түхеэрэлгэтэй тэргээр хобоо хобтонууд соонь хубаарилагдан хэгдэнэ. Һаалишад үнеэдээ оньhон аргаар hаадаг болонхой.

— Жэлнэйшье дүүрэхэ дүтэлбэ. Ямар үрэ дүнгүүдтэй мүнөө ажаллажа ябанат? — гэжэ фермые даагшаhаа асууба.

— Бидэ байгша ондо дүн хамта 5390 центнер hү hааха hаа, үнгэрhэн арбан hара соо 5217 центнер сагаан эдеэ үйлэдбэрилөөбди. Түсэбнай ноябриин 16-да — Хүдөө ажахын ба агропромышленна комплексын хүдэлмэрилэгшэдэй үдэртэ дүүргэгдээ юм. Даб дээрэ үнеэн бүриhөө 1586 килограмм hүн абтаад байна. Совхоз дотор жэлэй туршада үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 2000 килограмм hүн hаагдаха юм. Мүнөө фермээрээ 250 тугал абаабди. Жэлэй дүүрэтэр үшөө 70 үнеэн тугаллахаар хүлеэгдэнэ, — гэжэ тэрэ харюусана.

Энэ жэлэй эхинhээ хойшо дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ В. Ц. Батуева эрхимлэжэ ябана. Тэрэ мүнөө арбан hарын дүнгөөр үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 1956 килограмм hү hаагаад байна. В. С. Шалданова үнгэрhэн хугасаа соо үнеэн бүриhөө 1929 килограмм hү абажа, баhал түрүүшүүлэй зэргэдэ дабшалсана. Вера Самбаевна 24 үнеэ даажа абанхай харууhална. Тэрэнэйнгээ мүнөө 13-ынь hаажа, үдэртэ 410 килограмм хүрэтэр hү абана.

Түс фермэдэ hүүлэй жэлнүүдтэ үнеэдэй hубайралгатай эрид тэмсэл ябуулагдадаг болонхой. Эндэ малые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэриие Т. Б. Жалсараева эрхилдэг юм. Тэрэнэй оролдосото ажалай ашаар олон түл абтажа байнхай.

Кокориной hүнэй фермэдэ ганса hү ехээр hаахын түлөө тэмсэдэг бэшэ, мүн hайн шанартай продукци гүрэндэ худалдаха талаар оролдолго гаргагдадаг. Үнгэрhэн арбан hарын дүнгөөр түс коллектив тоhоной заводто 88 процент hүеэ нэгэдэхи сортоор тушааhан байна.

Д. ДОНДОКОВ.

Ивалгын район.
«Заветы Ильича» совхоз.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Кокориной hүнэй фермын түрүү hаалишан В. С. Шалданова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ДҮНГҮҮДЫНЬ ҺАЙШААМААР

Бэшүүрэй районой Бодонгуудай совхозой Шанагын эбэртэ бодо мал шахан таргалуулдаг комплекс дээрэ 1000 толгой хашараг харууhалагдана. Эдэнэр хүршэ Бэшүүрэй совхозойхидой жэшээгээр үбэлэй hаранудта малайнгаа шэгнүүрые нилээд нэмээхээр хараална. Үнгэрhэн октябрь hарада комплексын малшад дүн хамта 220 центнер мяха үйлэдбэрилөө гэхэ гү, али даалгагдаhан хашараг бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхэ соо 895 граммаар нэмээгээ. Эдэнэрэй түсэбынь 450 грамм байhан юм. Иигэжэ тэдэнэр hарынгаа даабариие хоёр дахин үлүүлжэ шадаа.

Тиихэдэ түрүү малшад Б. Д. Данзанов П. М. Ренькес гэгшэд суг хамтаараа 271 толгой үхэрнүүдээ шахахадаа, 81,7 центнерээр дээшэлүүлээ гэхэ гү, али толгой бүриинь шэгнүүрые 1100 граммаар нэмээгээ.

Коммунист А. С. Базаровай хүтэлбэрилдэг комплексын коллектив малайнгаа үбэлжэлгэ эмхитэйгээр, hайнаар иигэжэ эхилбэ.

Д. ТОГОШИЕВ.

ИНДИИН ЖУРНАЛИСТНУУДТА М. С. ГОРБАЧЕВОЙ ҮГЭҺЭН ИНТЕРВЬ

[Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта].

Танай үгэнүүдтэ зарим тэды сүхэрһэн аялга дуулдана гэжэ би хэлэхэ байнаб. Зүб хэлэнэ гээшэ гүб? Энээнэй урда тээхи үедэ ороходоо Та мүнөөдэр ехээр [illegible]

М. С. Горбачев. [illegible]

Асуудал: [illegible]

М. С. Горбачев. [illegible] Манай шэнэ ёһоной бодомжолго энэ манай [illegible] жэлэй бодото байдалда үндэһэлхэ гэжэ бидэнэр тоолонобди. Бидэ бүгэдэ нэгэ онгосо соо ябана гээшэбди. Ядерна зэмсэгүүлинай үе шата хүн түрэлтэниие бүтэн үлөөхэ, амиды мэндэ гаргаха гэһэн асуудал ямар нэгэн тус тус оронуудай урда бэшэ, харин бидэ бүгэдын үмэнэ табяа бшуу. Энэ манай ниитэ зорилго мүн. Тиимэһээ гадаадынгаа политика ябуулхадаа, бидэнэр дэлхэйн бүхы нэгэдэлдэ ханданабди. Хүн түрэлтэнэй соёл болбосоролые ядерна һүйдхэлһөө аршалха гээшэ манай ниитын зорилго мүн.

Үгышье һаа, байгаали хамгаалха асуудалнуудые абая. Тэдэ тон хурсаар табигдаад байна. Мүн лэ бүхы оронуудай холбоо харилсаанай үндэһөөр тэдэ зорилгонуудые шиидхэжэ болохо юм. Үгытэй ядуу, хүгжэнги бэшэ, гээгдэнги байдал, тиин бүхэли түбинүүдэй иимэ байдал баһал хурсаар табигданхай. Тэдэниие анхарангүйгөөр, шиидхэнгүйгөөр орхижо болохогүй. Тэдэ дэлхэйн политикын үмэнэ аргагүй хурсаар табигданхай бшуу.

Бидэ булта ондо ондоо хүнүүдбди, хүн бүхэн тусхай үзэл баримталдаг, али нэгэн политическэ байгуулалта мэдэрдэг, али нэгэн шажан мүргэлдэ шүтэдэг. Үнэхөөрөө, эдэ бүгэдэ тиимэ. Гэбэшье бидэнэр бүгэдэ мүнөө бэе бэеһээ айхабтар ехээр дулдыданабди. Тиимэ болохолоороо, ухаан бодолнойшье ондоо болохо ёһотой. Уласхоорондын шэнэ харилсаануудые байгуулха тушаа бэдэрэлгэнүүдые эдэбхитэйгээр хэхэ ёһотойбди.

Ази гэжэ асари ехэ түбиин оронуудай эдэбхитэйгээр хабаадалгагүйгөөр иимэ харилсаа тогтоохын аргагүй гэжэ би бодоноб. [illegible] Индиин, Хитадшье, Советскэ Союзшье [illegible] олон арадууд болон [illegible] болоно. [illegible] господин Раджив Гандитай хоёр дахин [illegible] бидэнэр [illegible] һэн байгаа [illegible] шэнэ ха[illegible] Азида [illegible] һаань, иимэ бай[illegible] би дээрэ [illegible] ехэ шэнэ [illegible] бүхы та[illegible] ёһотой. [illegible] Владивостогто [illegible] соогоо [illegible] һэмли.

Мүнөө бидэнэр Ази түбиин багашье, дунда зэргыншье олон оронуудтай политическэ хөөрэлдөө эдэбхитэйгээр хэжэ байнхайбди. Эдэ хэрэгүүдтэ Инди айхабтар ехэ хубитаяа оруулха, мүн тэрээнтэй харилсан ажаллахабди гэжэ найдажа байһамнай ойлгосотой. Мүн Азидахи үйлэ хэрэгүүд тухай һанал бодолнуудаа Хитадташье хүргэнэбди.

Бүхы оронууд өөһэдынгөө хуби заяае бэеэ даагаад өөһэдөө тодорхойлхо, политическэ байгуулалтаяа, гүрэнэй засаг түрые өөһэдөө һунган олохо эрхэтэй гэжэ бидэнэр мэдэрнэбди. Энэ хадаа үндэһэ һуури болохо зүйл гээшэ. Тиимэһээ элдэб оронуудта болодог дотоодын үйлэ хэрэгүүдтэ, тэдэнэй ажабайдалда оролсохо гэһэн али бүхы һэдэлгэнүүдые буруушаадагбди. Энэ ехэ бэрхэтэй гэжэ харанабди. Энэ хододоо тэмсэлтэй, һаад тодхорнуудтай холбоотой байдаг юм. Бидэнэр өөһэдынгөө национальна асуудалнуудые шиидхэхэ зам бэдэржэ байгаа арадуудай талада байдагбди. Хэншье тэдэнэй энэ эрхыень хаһажа шадахагүй.

Ази түбидэ манай ябуулдаг гадаадын политика эдэ гол ёһонуудта үндэһэлдэг.

Имагтал дэлхэйн энэ хубида хабаатай асуудалнууд бии юм. Тэдэ политическэ ёһоор шиидхэгдэхэ, гуримшуулагдаха ёһотой гэжэ бидэнэр тоолонобди. Минии һанахада, бүхы дээрээ энэ ехэ хэсүү, удаан сагай үйлэ хэрэг болохо, гэбэшье тэрэ зайлашагүй шухала юм. Тиигээд Азидахи үйлэ хэрэгүүд ямараар хүгжэхэб, тэрэнь юрэ бүхы дэлхэйн хайшаа, ямараар хүгжэхэһөө ехээр дулдыдаха гэжэ үшөө дахин хэлэхэ байнаб. Тиигээд Делидэ ошоод байхадаа, энээн тухай бүри дэлгэрэнгыгээр хөөрэлдэнэ бэзэбди.

Асуудал: Танай Дели ошохын урда тээ Танһаа интервью абажа байнабди. Тиин индо-совет харилсаан тухай мүнөө тогтожо хэлэхэ гээшэ гүт? Индо-совет харилсаае ямараар сэгнэнэт, Джавахарлал Неругэй үеһөө хойшо тэрэ ямараар хүгжөө гээшэб? Мүнөөнэй эрхэ байдалда тэрэ дэлхэйн политикада ямар нүлөө үзүүлнэб?

М. С. Горбачев. Хөөрэлдөөнэйнгөө эхиндэ энэ асуудалые зарим тэды дайраа һэм. Гэбэшье үшөө нэмэжэ хэлэхэ юумэмни иимэ: энэ асуудалые бидэнэр саг үргэлжэ анхардагбди, манай гадаадын политическэ ажал ябуулгын гол дунда тэрэ байдаг.

Үнэхөөрөө, Советскэ Союз болон Индиин харилсаан тусгаар ехэ удха шанартай асуудал юм. Тиин энэ имагтал манай хоёр арадуудта бэшэ, харин бүхы дэлхэйдэ ехэ удхатай. Бидэнэр энэ харилсаагаар сэдьхэлээ ханангги байдагбди. Бидэнэрэй хоорондо айхабтар эдэбхитэй, удха түгэлдэр, бэе бэеэ гүнзэгыгөөр ойлгоһон политическэ хөөрэлдөөн боложо байдаг. Джавахарлал Неруһээ эхилһэн бүхы үедэ тиимэ байгаа, мүн Индира Гандиин үедэ тэрэ үргэлжэлүүлэгдээ. Тиигээд Советскэ Союзай болон Индиин мүнөөнэй хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондо эдэбхитэй, удха түгэлдэр иимэ хөөрэлдөөнэй үргэлжэлүүлэгдэжэ байһандань ехэ баяртайб. Экономико болон худалдаа наймаанай талаар манай холбоо харилсаан совет-индиин харилсаанай мүн лэ шухала һалбаринь гэжэ хэлэхэ үндэһэн манда мүнөө бии гэжэ би һананаб. Энээн тухай тодорхойгоор, тоо баримтануудтайгаар мүнөө хэлэхэгүйб. Гэбэшье эдэ бүхы жэлнүүдтэ, Индиин бэеэ даанхай байдалай тунхаглагдаһанһаа хойшо бидэнэр экономикын талаар харилсан ажаллаабди, үрэ ехэтэйгээр харилсаабди. Хэдэн арбаад предприятинууд — энэ холбоо харилсаанаймнай бодото һүлдэ тэмдэгүүд, тэрэнэймнай ашаг үрэтэй байһанай эрхим гэршэ мүн. Промышленностиин эгээл шэнэ шэглэлнүүдээр харилсан ажаллаха хараа зам манда бии.

Информатика, тоолон тодорхойлхо техникэ болон машина бүтээлгын талаар СССР-тэ ехэ программанууд бэелүүлэгдэнэ. Энэ хадаа Индитэй тогтоһон холбоо харилсаае улам үргэдхэхэ бшуу. Мүн танай орондо мүнөө ошоходоо, энэ талаар зарим асуудалнуудые шиидхэхэбди. Мүнөө дээрээ тэрээн тухай хэлэнэгүйб.

Бидэнэр Индиин арадай бэеэ даанхай, дулдыдадаггүй байдалай түлөө тэмсэлысэнь хододоо хүндэлдэг, тэрэнэй эб найрамдалда дуратай хараа шугамые дэмжэдэг, бэеэ хамгаалха шадалаа бэхижүүлхэ тушаань хододоо һанаагаа зоболсодог бэлэйбди.

Манай эрдэм-техникын холбоон, соёлой холбоон, туризм үргэнөөр хүгжөөгдэнэ. Эдэ бүгэдэ арадуудыемнай ойро дүтэ болгоно, тэдэнэй хани барисаае бэхижүүлнэ.

Эд бараанай эрьесын, худалдаа наймаанай талаар зарим тэды асуудалнууд гараһан юм. Гэбэшье мүнөө соведшье, энэдхэгшье тала бүтээмжэтэй ябуулга эрхилжэ, эд бараанай эрьесэ саашадаа ехэдхэгдэхэнь.

Манай холбоо харилсаан, бүхы дээрээ совет-индиин харилсаан саашадаа хүгжэхэ һайн хараа замтай гэжэ би һананаб. Индитэй харилсаагаа хайшан гэжэ байгуулхаб гэһэн асуудал манда үгы. Бидэнэр Индиие манай ехэ хани гэжэ харадагбди, дэлхэйн үйлэ хэрэгүүдтэ тэрэнэй бүхы талаар оруулһан айхабтар ехэ хубитые сэгнэдэгбди.

Асуудал: господин Генеральна секретарь, совет-индиин хани барисаан тухай асуудалда, арбан табан жэлэй урда тээ гар табигдаһан манай оронуудай хоорондын Договор тухай асуудалда тогтохо хүсэлэнтэйб. Энэ Договор хадаа мүнөөнэй уласхоорондын байдалда ехэ шухала документ мүн гэжэ хараhаар гээшэ гү?

М. С. Горбачев. Тиимэ даа. Энэ Договоршье, тэрэнэй удха шанарыньшье имагтал совет-индиин харилсаанда хабаатай бэшэ гэжэ һананаб.

Танай фронтой Хани барисаан тухай договорто гар табихадаа, түбхын түрүүндэ Советскэ Союз болон Индиин аша туһа тухай бодомжолһомнай ойлгосотой. Гэхэтэй хамта энэ Договорой үндэһөөр холбоо харилсаагаа хүгжөөлгэ, мүн тэрэниие бэелүүлхэ үедөө манай түйлаһан амжалтанууд ямар тобшолол хэхэ арга олгоноб гэхэдэ, манай харилсааншье тиин тэрэ Договоршье бусад оронуудта һайн жэшээ болоно. Мүнөө уласхоорондын байдал һайжаруулха замуудые бэдэрхэ, ондо ондоо социальна байгуулалтатай оронуудай эбтэй зэтэйгээр зэргэ оршохо ябадалые бэхижүүлхэ тухай хөөрэлдөөнэй боложо байха үедэ манай хоёр оронной харилсаанай жэшээ, хоёр гүрэнэй холбооной жэшээ бүхы хүн түрэлтэнэй ехэ баялигынь болоно.

Хэды олон жэл соо тон ашаг үрэтэйгөөр харилсанабди. Тиигэбэшье бидэшье бэеэ даанхай байдалаа алдаагүйбди, Индишье алдаагүй. Тэрэнэй бэеэ даанхай байдалда ямаршье хохидол ушаруулагдаагүй. Харин ехэ юумэ олообди. Тиин манай харилсаан уласхоорондын политикын түгэс нүхэсэл болоо.

Договор — түүхэ бэшэ. Энэ хадаа мүнөөдэр, энэ манай эдэ үдэрнүүдэй манай үеын бодото байдал мүн.

Асуудал: господин Генеральна секретарь, Та совет-индиин харилсаан тухай хэлэбэт; тиигээд манай хоёр оронной экономическа болон эрдэм ухаанай талаар бүри нягтаар харилсахын тулада юу дурадхаха хүсэлэнтэйбтэ гэжэ мэдэхээ һанаа һэм?

М. С. Горбачев. Бидэ энэ асуудалаар хөөрэлдөөгөө Дели хүрэтэр хойшолуулаял даа. Тиигээд господин Гандитай бүхы юумэ зүбшэн хэлсэһэнэйнгээ һүүлээр таанартай уулзажа хөөрэжэ үгэхэбди. Уридшалан бү хэлэе. Тиигээд юун тухай үгэеэ ойлголсообибди гэжэ, хоёр талаһаа нэгэн зэргэ хэлэхэдэмнай, таанадташье һонирхолтой байха ха юм. Таниие пресс-конференцидэ ерэхэ гэжэ найданаб, тиин энэ асуудалаа тэндэ һурахат гэжэ мүнөө тантай хэлсэе.

Асуудал: Советскэ Союз Афганистанһаа ошохо хүсэлэнтэй гэжэ КПСС-эй XXVII съезд дээрэ Та хэлээ һэнта. Тиигээд совет сэрэгшэдэй зарим хубииень гаргаха тухай Владивостогто соносхоо һэнта. Мүнөө үедэ Афганистандахи байдалые ямар гэжэ харанат?

М. С. Горбачев. Ямаршье засаг түрэтэй ямаршье правительстватай байхадань, бидэнэр Афганистантай хододоо һайн, хани барисаата харилсаатай байһамди. Мүнөөшье тиимэ харилсаатайбди. Урданьшье, мүнөөшье иимэ тон шухала хоёр зүйл тэдэнэй үндэһэ һуури болоо гэбэл: энэмнай манай хүршэ, орон манай ниитэ хилэ хоёр мянга хахад километр газарта һунадаг. Тиин хүршэнэртээ хододоо һайн һууха хэрэгтэй ааб даа. Хоёрдохёор, энэ арад өөрынгөө эрхые бэелүүлэн, хубилалтануудай замда ороо юм. Энэ тэрэнэй эрхэ.

Афганистанда ямар нэгэн баазатай болохые хүсэнэгүйбди, тэндэ түүхэй эд абаха газар бэдэрнэгүйбди. Тэндэхи үйлэ хэрэгүүд өрөөшөгөөр хүгжэнэ. Шалтагаануудынь бидэнэртэшье, таанартаашье мэдээжэ.

Афганистанай туһаламжа эрихэдэнь, бидэнэр харюусажа, тэрэнэй правительствын гуйлтаар сэрэгүүдээ оруулһан байгаабди. Бидэ тэндэ хододоо үлэхэ гэнэ бэшэбди. Афган арад, тэрэнэй правительства зүбшэхэшьегүйл.

Афганистан тушаа асуудалые политическэ ёһоор гуримшуулхые бидэ оролдодог гээшэбди. Афган правительство баһал иигэжэ бодомжолдог. ООН-ой хүтэлбэри доро хэгдэжэ байһан юумэн — Кордовесай ябуулжа байһан ябуулгые хараада абанаб — энэмнай бодото хэрэг мүн. Хэрбээ Пакистанай, Америкын Холбоото Штадуудай асуудалые политическэ ёһоор гуримшуулхые оролдоо һаань, тэрэ амжалтатайгаар түгэсхэгдэжэ болохо. Харин асуудалай гуримшуулагдажа эхилхэдэ, тэдэнэй талаһаа тэрэниие буруу һургэхэ хэмжээнүүд абтана гээд мүнөө дээрээ бидэ харанабди. Тиигэбэшье Афганистан тушаа байдалые политическэ ёһоор гуримшуулха тухай асуудалай шиидхэгдэхэ үдэр дүтэлөө гэжэ һананаб. Энэ ушарта манай сэрэгүүдые Афганистанһаа гаргаха тухай асуудал нэгэн доро шиидхэгдэхэ болоно.

Бидэ бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй, бэеэ даанхай Афганистанай түлөөбди. Афганистан тушаа бидэнэртэ ямаршье булимтархы һанаашалга үгы гээд үшөө дахин хэлэхэ хүсэлтэйб. Энэ бүхы дэлхэйдэ тон ойлгосотой байха зэргэтэй.

Асуудал: Советскэ Союзда Танай бэелүүлжэ байһан хубилалтанууд бүхы дэлхэй дээрэ айхабтар ехэ һонирхол үүсхэнэ гээшэ. Эдэ хубилалтанууд революци хэһэнтэй адли гээд Та тодорхойлһон байгаат. Энэ асуудал дээрэ тодорхойгоор тогтожо хэлэхэгүй гүт?

Энэ үргэн ехэ асуудалда нэмэлтэ болгон иимэ юумэ хэлэхэ байнаб: СССР-эй Верховно Соведтэ Хүн бүхэнэй хубиин ажал ябуулга тухай Хуули батлан абтаа гэжэ үсэгэлдэр мэдэбэб. Ленинэй бэелүүлдэг байһан экономическа политикаһаа танай мүнөөнэй экономическа политика ямар талаараа илгаатайб? Ленинэй бэелүүлдэг байһан шэнэ экономическа политикаһаа ямар жэшээ абанабта?

М. С. Горбачев: Социализмын аша туһаар манай орон мүнөөнэй хэмжээндэ хүргэгдөө гээшэ. Энэмнай имагтал социалис хубилалтануудай ашаар олохон асуудалнуудые шиидхэһэн мүнөөнэй орон болоно. Хүгжэлтэеэ амжалтатайгаар үргэлжэлүүлхын, экономикоёо хүгжөөхын, социальна, мүн нацинууд хоорондын асуудалнуудые шиидхэхэ, найдамтай оборонотой байха, мүнөөнэй уласхоорондын харилсаануудые тогтоолгодо хубитаяа оруулхын тула айхабтар ехэ арга боломжо манай орондо бии.

Газар дайдамнай бидэндэ хүрэдэг. Үлүү газар үгышье һаа, тэрэ бидэндэ хүрэдэг. Манай арад зон Эхэ орондоо дуратай, омогорходог, бата жагсаалтай юм. Мүнөөдэр орон дотор хэгдэһэн бүхы юумэн арад зоноор бүтээгдэнхэй.

Тиигэбэшье бидэ сэдьхэлээ үшөөл хананагүйбди. Юундэ гээшэб? Нэн түрүүн юундэб гэбэл, бидэ бүри ехэ юумэ хэжэ шадаха байнабди. Манайда экономическа айхабтар ехэ хүсэн байгуулагданхай. Манайда хүсэн түгэс, магад дэлхэй дээрэ эгээл хүсэтэй эрдэм ухаан бии. Би һайрхана бэшэб, энэмнай минии хэһэн сэгнэлтэ бэшэ, харин дэлхэй дээрэ хэлэгдэдэг сэгнэлтэ. Бидэ һайн кадрнуудтайбди. Ажалладаг залуушуулнай ехэнхидээ дунда ба дээдэ эрдэмтэй. Эрдэм-техникын дэбжэлтын аша туһада, зүб тэнсүүри, нэрэ хүндэ тодорхойлолгодо, обществын социальна һалбариие хүгжөөлгэдэ шухала ябуулга бэелүүлхэ арга олгодог социалис түсэблэгдэдэг экономикын арга боломжонуудые хэрэглэн, шэнэ ехэ алхам хэжэ болохо гэжэ бидэ тоолонобди. Нэгэ үедэ һанаагаа амаршаһан байгаабди гэжэ би һананаб. Һанаа амар, һула байха ябадал үзэгдэдэг болоо һэн. Энэмнай манай түйлалтануудай үргэлжэлэл болоһон байгаа ха. Ажаллаха, һураха, аргалуулха, социальна талаараа хангагдаха гэхэ мэтын манай обществын һайн эрхэнүүдэй бэелүүлэгдэхэдэ, һанаагаа амарха ябадал үзэгдөө бшуу.

Съезд дээрэ эдэ бүгэдэдэ бидэ сэгнэлтэ үгэһэн байнабди.

Зүб юумэ хэһэн байгаабди. Манай экономикын яажа хүгжэдэг, манай политическэ институдай, социалис демократиин яажа бэелүүлэгдэдэг байһаниинь коллективүүдтэхи оршон байдал хангалтагүй гээд обществодо һанаагаа зободог болоо һэн. Партиин шэнэдхэн хубилгалга бэелүүлжэ эхилхэдэ арад зон энэ политикые ехээр дэмжэнэ. Юуб гэбэл, хүнүүдэй һанаһан хүсэл бэелүүлэгдэнэ. Энэмнай болбол хурдадхалгын, социализмын хэмжээгээр, социалис үндэһэ һуури дээрэ обществын ажабайдалай бүхы талануудые шэнэдхэн хубилгалгын политика болоно. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, 70 жэлэй туршада түйлагдаһан амжалтануудай үндэһэ һуури дээрэ обществые шэнэдхэн нарижуулан һайжаруулха, шанарай эрхим хэмжээндэ хүргэхэ гэһэн политика болоно.

Эрдэм-техникын дэбжэлтые түсэблэгдэдэг экономикотой холбожо, обществодо демократи улам хүгжөөжэ, тэрэниие шэнэ орьёлдо гаргалгые хангаха гээшэ манай гол зорилго мүн.

Эрдэм-техникын дэбжэлтын талаар тон ехэ программа зохёогдоод, бэелүүлэгдэжэ байнхай. Бүхы һалбаринуудые тэрэ хабаадуулна. Машина бүтээлгэдэ тоолон тодорхойлхо техникэдэ гол һуури олгонобди, байгууламжын политикые хубилгажа байнхайбди. Гэбэшье ажалша хүниие энэ хэрэгтэ хэр зэргээр хабаадуулжа шадаһамнай, манай түсэбүүдэй болон манай политикын хуби заяанда шиидхэхы удха шанартай байха. Ажахын тоосоо, үйлэдбэриин коллективүүдэй өөһэдын захиргаа, ажахы эрхилэлгын шэнэ онол арганууды хэрэглэжэ хүтэлбэрилхы кадрнуудай һунгагдадаг гуримые үргэдхэжэ, экономикодо эдэ бүгэдые түйлаха хүсэлтэйбди. Предприяти тухай шэнэ хуули дүүргэгдэхэ шатада оронхой. Тэрэниие бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэдэ дурадхаха байнабди. Мүнөөнэй эрхэ байдалда экономико яажа хүгжөөгдэхэ зэргэтэйб гээд тэндэ хэлэгдэхэ. Үйлэдбэриин ажабайдалые демократизацилга, ажалша коллективүүдэй өөһэдөө мэдээд асуудалнуудые шиидхэхэ, ехэ харюусалгата байха гээшэ эндэ гол шэглэл болоно.

Энэ хандалгые совет хүнүүд һайшаан угтана. Энэ хүдэлмэри эхилэнхэй.

Политическэ системэ, тэрэ тоодо Совет засагай зургаанууд ниитын эмхинүүд, профсоюзууд, комсомол, эхэнэрнүүдэй эмхинүүд болон бусад эмхинүүд бүри ашаг үрэтэйгөөр хүдэлдэг болонхой гэжэ бидэ хүсэнэбди.

Ажалшадай аша туһада социальна политикые горитойгоор хубилгажа, хүнүүдэй эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлхэ һанаатайбди. Социальна политикые шангадхаха гээшэ обществын олохон асуудалнуудые шиидхэхэ түлхюур мүн гэжэ би хэлэхэ байнаб.

Шэнэдхэн хубилгалга бэлэн бэшээр ябуулагдана гээд хэлэхэ ёһотойб. Хүнүүдэй олон жэлнүүдтэ бүридэһэн ухаан бодолые шэнэдхэн хубилгаха хэрэгтэй. Тиигэжэ бидэ экономическа, социальна, политическэ болон үзэл сурталай эрхэ нүхэсэлнүүдые байгуулнабди. Энэ хэрэг диилэжэ, обществын бүхы талануудые шэнэдхэн хубилгажа шадахабди гэжэ һананаб.

Обществодо оюун ухаанай байдалые, соёл болбосорол, сэдьхэл бодолой оршон байдалые һайжаруулха асуудалнуудта бидэ ехэ удха шанар олгонобди. Социализмын гол ёһонууд залан шууд сахигдаха түйлагдаһан үнэтэй сэнтэй зүйлнүүд батадхагдаха, үнэн зүбэй ёһо гурим бэелүүлэгдэхэ зэргэтэй гэжэ манай арад зон ехээр хүсэдэг. Тиимэһээ тушаалта нюурнуудай эрхээ хэтэрүүлхэ, ёһо заршамда таарахагүй, гэмтэ ябадал гаргаха, журам гурим эбдэхэ, архидаха али бүхы таарамжагүй ябадалтай эбсэшэгүй тэмсэл ябуулнабди. Бүхы общество энээндэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Шэнэ ба хуушан хандасын хоорондо тэмсэл хэгдэнэ. Заримдаа бүри шанга тэмсэл болоно. Партиин хүтэлбэри доро эдэ бүгэдэ бэелүүлэгдэнэ. Партийна органуудтахи хүдэлмэри нарижуулагдана. Парти өөрөө шэнэдхэн хубилгагдана. Обществодо шэнэдхэн хубилгалга партиһаа эхилхэ зэргэтэй гээд асуудал табинабди. Коммунистнуудта бүри ехэ эрилтэ табидаг болообди. Урдань зарим нэгэн хүнүүд өөрынгөө байдалаар һанаагаа амардаг байһан юм. Арад зоной урдахи уялга тухайнь бидэ бүгэдэндэ һануулгаабди. Энэмнай тон ехэ удха шанартай.

Шэнэдхэн хубилалга түйлахын тулада саг, хүсэлэл оролдолгонууд хэрэгтэй. Гэбэшье бидэ зүб замаар ябанабди, арад зомнай бидэниие дэмжэнэ гэжэ батаар хэлэжэ шадахаб. Энэ дэмжэлгэнь улам ехэ болоно.

Социализмын аша т[…] хэгдэһэн бүхы юум[…] амаршалдаг, манай б[…] гын бүхы арга боло[…] дые хэрэглэхын тул[…] нүхэсэлнүүдые байгуул[…] шэбди. Түсэбэй арга н[…] нүүдые материальна […] шуулгануудые, социальна […] хэ нүхэсэлнүүдые, м[…] бараанай-мүнгэнэй ха[…] нуудые нарижуулан […] руулгатай холбоотой […] ломжонуудые бүри аш[…] тэйгөөр хэрэглэхэ б[…] Хүн бүхэнэй хуби[…] ябуулга тухай Хуули б[…] абаабди. Эдэ бүгэдэ […] лизмын хэмжээгээр […] лэгдэнэ.

Бидэ энэл замаар […] бди. Манда маргаа […] байхагүй. Эдэ бүгэд[…] орондо, харин дэлхэй[…] тэрэнэй дүүргэдэг […] раада абаа һаа, бүхы […] дэ тон ехэ хойшолол[…] байха гэжэ һананаб.

Иимэ түсэбүүдые […] жа бэелүүлхэ зүүр[…] лан тайбан байдалтай […] социалис, хүгжэжэ бай[…] капиталис бусад ор[…] харилсаа холбоотой […] бидэ хүсэнэбди. Эд[…] дэ бидэ бэлэнбди.

Асуудал: Алас-Ду[…] заар мэтын иимэ шуха[…] гиондо хабаатай асуу[…] бихамни. Энэ реги[…] ямар нэгэн эб най[…] шэнэ үүсхэлнүүд Т[…] гээшэ гү?

М. С. Горбачев. Ал[…] хизаар гээшэ бүхы […] анхарха юумэн гэж[…] доноб. Бултанай […] юумэн гэжэ онсолон […] лэхэ байнаб. Зарим […] дэй энэ асуудалые […] дураар шиидхэхые о[…] дээрэһээ эндэ дэбж[…] лагдаагүй гэжэ хэлэ[…] Тойрожо гараһан али[…] ябуулгануудай, сепар[…] сөөнүүдэй политика […] юумэндэ хүргөөгүй […] харанабди.

Энэ тон шухала […] ехэтэй регионой […] уласхоорондын […] шиидхэхэ хэрэгтэй […] хоорондын хамтар[…] дог болоо гэжэ би […] Алас-Дурна тушаа […] дондын конференци[…] зорилготойгоор ООН-[…] гүйн Соведэй болон […] лэй комитедэй хабаа[…] гаар бэлэдхэлэй […] эхилхэ шухала тухай […] тэй дурадхал оруул[…] тадханаб.

Хоёр талын уулза[…] талын һаналаа нэгэ[…] лэһэ һуури дээрэ б[…] иимэ шатын бэелү[…] бүхы гүрэнүүдэй аш[…] харюусахаар томоо[…] дурадхалнууд оруула[…] гаа.

Иимэ замай бодо[…] үрэ ехэтэй байһан[…] үргэнөөр ойлгогдо[…] гэжэ би һананаб.

Танай асуудалнууда[…] сажа, һанал бодолоо […] олониитэтэй хубаалда[…] боломжотой байһан[…] надтай уулзаһандаа […] тайб. Албанай хэрэгт[…] ошохымни урда ашаа[…] тай хэмжээ ябуул[…] гэжэ һананаб. За[…] Делидэ уулзатараа! һайн даа!

Совет орон дотор

ЕРЭХЭ ЖЭЛЭЙ УРГАСАДА

СТАВРОПОЛЬ. Хизаарай колхоз, совхозууд намарай тарилга хэхэ шухала хүдэлмэреэ түгэсэбэ. Ороohоной гол ургамал болохо шэниисые эршэмтэй технологёор тарижа ургуулха талмай 950 мянган гектар хүрэтэр үргэдхэгдөө. Энэнь үнгэрһэн жэлэйхиһээ 50 мянган гектараар ехэ болоно.

Гүрэндэ ороohо худалдаха жэлэйнгээ даабариһаа гадуур 250 мянган тонно ороohо тушаажа, ставрополиинхид түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын жэлые түгэсхэбэ. Сагай уларилай таарамжагүй муу байгаашье һаань, эршэмтэй технологи хэрэглэжэ, гектар бүриһөө 10—12 центнерээр ехэ ороohо хуряаһан байна. Ороohоной шанар һайжараа. Шэниисын 96 процентнь шэлдэн хатуу, үнэтэ сортын юм. Гэбэшье эршэмтэй технологи хэрэглэжэ шадаагүй ажахынууд бии. Жэшээлбэл, Красногвардейскэ районой колхоз, совхозууд ороohо гүрэндөө худалдаха талаар түсэбөө дүүргээгүй. Үтэгжүүлгэ болон ургасын хоротонтой тэмсэхэ зүйлнүүдые тэдэнэр зүбөөр хэрэглэжэ шадаагүй.

Түсэбтэ табан жэлэй эсэс тээшэ Ставрополидо эршэмтэй технологи хэрэглэхэ талмай 1,5 миллион гектар болохо юм. Бүри намарай тарилгын урда хизаарай агропромышленна комитедэй мэргэжэлтэд дүй дүршэлөө согсолхо, алдуу эндүүнүүдэй шалтагаануудые элирүүлхэ талаар таряашадтай хэшээлнүүдые үнгэргэһэн байна. Механизаторнуудай бүгэдэ ниитын һуралсалай программада ашаг үрэтэй технологи хэрэглэхэ курс оруулагданхай.

(ТАСС).

ЕРЭЭДҮЙН ЕХЭ ХАРАА ШЭГЛЭЛТЭЙГЭЭР

Хүдөө ажахын ба агропромышленна комплексын бүйлүүлгын промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэлэй һайндэрэй урда тээ ТАСС-ай корреспондент В. Терновский СССР-эй Госагропромой түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. И. ИЕВЛЕВТЭЙ уулзажа хөөрэлдэбэ:

— Александр Иванович, үнгэрэгшэ хабар болон зундаа оронноймнай олохон районуудта сагай уларилай тон таарамжагүй байһаниинь мэдээжэ. Энээнэй хангалтагүй хойшолонгууд үсадхан зайсуулагдаа гээшэ гү!

— Яhала һайн ургаса хуряагдаа. Нёдондо жэлэйхитэй сасуулбал, гектар бүриһөө 2,2 центнерээр ехэ ороohон абтаа. Орон доторнай дүн хамта 210 миллион шахуу тонно ороohо тараан хуряагдаа гэхэ гү, али урда түсэбтэ табан жэлэй дундуур хэмжээнһээ 30 миллион тонноор ехэ болоно. Тараанай шанарые һайжаруулха талаар эли бодо амжалта түйлагдаа. 30 миллионһоо дээшээ тонно шэлдэн хатуу, хүсэтэ ба үнэтэй сэнтэй сортнуудай шэниисэ түрүүшынхеэ гүрэнэй амбаарта хаагдаба. Энэнь бүри ехэ хэмжээнэй эрхим шанартай макароной зүйлнүүд, хилээмэн, кондитерскэ зүйлнүүд магазинуудта худалдагдадаг болохо гэһэн удхатай.

Малшадшье урагшаа алхам хэбэ. Нёдондо жэлэйхитэй сасуулхада, тэдэнэр 1,2 миллион тонноор ехэ мал болон шубуудые, 2,8 миллион тонноор ехэ һү, 2,5 миллиардаар олон үндэгэ тушаагаа. Арбан һарын түсэбһөө гадуур 2,5 миллиард түхэригэй продукци худалдаһан бүйлүүлгын промышленностиин предприятинууд ажалайнгаа эршэ дэлисые дээшэлүүлһэн байха юм.

Энээнэй сааhа ажахынуудай, бригадануудай, звенонуудай, коллективүүдэй, мүрысөөнэй түрүүшүүлэй эршэтэ габшагай ажалай, оролдолго хэшээлэй, үндэр мэргэжэл шадабариин далдалагдажа байһаниинь элитэ. Хэрбээ хэгдээгүй ажал хэрэгүүд тухайгаа дурдаагүй һаа, бодото байдалые буруугаар харуулха байнаб. Манайда дутуу дунданууд олон. Жэшээнь, наран сэсэгэй үрэһэ үйлэдбэрилгые эрид дээшэлүүлжэ шадаагүйбди. Свёклошод үритэй үлөө. Кукурузын буурсаг нёдондонойхиһоо доошоо байна. Просо болон гэршүүхэ үргүүлжэ хуряалга үшөөл гээгдэлдэ орожо байһаар. Тараан болон мал ажалай продукци үйлэдбэрилгые юрэнхыдэнь дээшэлүүлээшье һаа, олохон ажахынууд тэдэниие гүрэндөө худалдаха түсэбөө үшөөл дүүргэжэ шадабагүй.

Бүйлүүлгын промышленностьдо дутагдалнууд ушарна. Мүнөө улһанай заводууд, кондитерскэ предприятинууд арга боломжонуудаа гүйсэд бэелүүлжэ шаданагүй. Продукциин шанар үшөөл һанаһанда хүрэнэгүй.

Нютаг нютагуудта экономическа хүдэлмэриин хэмжээн доогуур байһаар. Үшөө олохон предприятинууд, колхоз, совхозууд ашаг олзо абаха түсэбүүдээ дүүргэнэгүй, ехэ гаргашанууд гарана, иимэ предприятинуудта ажалай бүтээсэ хангалтагүйгөөр дээшэлүүлэгдэнэ. Колхоз, совхозуудай, предприятинуудай олонхинь үри шэритэй байһаар.

Бидэнэртэ сэдьхэлээ ханаха юумэнэй үгы байһые ойлгохо юмтай даа. Хэрбээ агропромышленна үйлэдбэридэ үндэһэн хубилалтануудай хэгдээгүй байхадань, һанаагаа амарха юм аалди? Хубилалтануудые хэхын тула ехэ хүсэлэл оролдолгонуудые гаргаха ёһотойбди.

— Агропромышленна сектортэ шэнэдхэн хубилгалга ямараар бэелүүлэгдэжэ байнаб!

— Хэрбээ агропром түрүүшүүлэй тоодо орожо, ажал ябуулгаяа шэнэдхэн хубилгалгын замда гаргаа гэжэ хэлэбэл, алдуу хэхэгүй байхаб. Агропромышленна үйлэдбэриин эмхидхэлэй ба экономическа хүтэлбэрилгын бүхы гуримые шэнэдхэн хубилгалгаа түгэсхэхэ зорилготойгоор КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет «Ороной агропромышленна комплексдо ажахые экономическа талаһаань эрхилэлгые саашадань нарижуулан һайжаруулха тухай» тогтоол баталан абаа һэн. Тэрээнтэй зохилдуулан түсэблэлгые һайжаруулха, ажалай түлбэри болон үйлэдбэриие урмашуулгые нарижуулха, ажахынуудай мүнгэ һомололгын ба урьһаламжын гуримые һайжаруулха, капитальна барилга хэхэ талаар тэдэнэй эрхэнүүдые үргэдхэхэ ехэ хэмжээнүүд бэелүүлэгдээ.

Тогтоолой баталагдан абтаһан сагһаа хойшо багашаг саг үнгэрөө. Гадна тэрээн соо хараалагдаһан олохон хэмжээнүүд ерэхэ жэлдэ бэелүүлэгдэхэ байна. Ажахы эрхилэлгын шэнэ снол арганууды нэбтэрүүлгэдэ илангаяа ехэ анхарал хандуулагдана. Агропромышленна комплексые хүтэлбэрилгын гурим удаа дараалан хубилагдажа байна. Мүнөө хүтэлбэрилгын экономическа гол ёһонууд түрүүшын зэлжээндэ табигдана. Колхоз, совхозуудта ажахын тоосоон, үйлэдбэри дээрэ гаргашануудые хинаха чековэ гурим, подрядай аргаар ажалай эмхидхэл ба түлбэри улам эдэбхитэйгээр нэбтэрүүлэгдэжэ байна. Жэшээнь, мүнөө ажахынуудай 72 процентнь ажахы доторой тоосоондо оронхой. Тэдэнэй 20 процентнь ноосэнүүдые гаргашалгые хинаха чековэ гурим хэрэглэнэ, доодо шатын бүхы үйлэдбэриин коллективүүдэй гурбанай хоёр хубинь хүдэлмэреэ хамтын подрядай гуримаар ябуулна. Ставрополиин хизаарай бүхы ажахынууд, Алтайн хизаарай, Орловско, Куйбышевска, Курганска, Новосибирскэ, болон Томско областьнуудай зарим районууд гаргашаяа сум хараюулалгын, өөһэдөө өөһэдтөө мүнгэ һомололгын гуримда оронхой. Мүнөө бүхы орон доторнай олон мянган ажахы үйлэдбэреэ өөһэдынгөө мүнгэ зөөреэр эрхилнэ.

— Үнгэрэгшэ зун болон намарай һарануудта ороной олонхи хото городуудта ажаһуугшадые овощоор, үрэ жэмэсээр, хартаабхаар хангалга һайжаруулагдаа. Энэнь ажахы эрхилэлгын шэнэ гуримай үрэ дүн гээшэ гү!

— Байгша ондо тэдэнэр колхозой дэлгүүрнүүд болон эд хэрэглэгшэдэй кооперацяар дамжуулан, хэлсээнэй үнэ сэнгүүдээр 700 мянга гаран тонно продукци худалдаа. Энэнь урда урдын жэлнүүдэйхиһээ 8 шахуу дахин үлүү ехэ байна. Иимэ түхэлэй худалдаа наймаае хүн зон үндэрөөр сэгнэбэ.

— СССР-эй Госагропромой промышленностиин хүдэлмэридэ болоhон хубилалтанууд тухай Танһаа дуулаха хүсэлэнтэйбди.

— 1986 оной январиин 1-һээ хойшо эдэе хоолой, мяханай ба һүнэй промышленностиин предприятинууд ажахы эрхилэлгын шэнэ гуримда оруулагдаһан байна. Шэнэ гуримаар бэелүүлэгдэжэ байһан хүдэлмэриин түрүүшын үрэ дүнгүүдые согсолжо болоно. Гурбан кварталай дүнгүүдээр эдэ предприятинуудта үйлэдбэрилгын хэмжээнэй ургалта 4,4 процентдэ хүрэбэ. Энэ үе соо ажалай бүтээсэ 5,2 процентээр ургаа гэхэ гү, али нёдондо жэлэйхиһээ хоёр шахуу дахин дээшээ байна.

Гэбэшье эдэ бүгэдэ имагтал хараалагдажа байһан хэмжээнүүд юм гэжэ тэмдэглэлтэй. Тэрэниие үргэдхэхэ, баталха, ажахы эрхилэлгын хэм хэмжээн болгохо гээшэ манай зорилго мүн. Энээнэй тула нэн түрүүн бии байгаа дутуу дунданууды усадхан зайсуулха ёһотойбди.

Зарим нютагуудта ажахынуудай болон предприятинуудай ажал ябуулгые хүтэлбэрилгын гурим, онол арга хангалтагүйл удаанаар хубилагдана. Олохон ушарта зонхилон захирха, колхоз, совхозуудые жэжэ-бужын харгалзалгадаа абаха ябадал үшөөл дайралдана. Хамтын подряд нэбтэрүүлгэдэ олохон ушарта ёһын тэдыдэ хандана. Ургамалнуудые тарижа ургуулалгада подрядай гуримаар хүдэлдэг 898 бригада болон звенонгой хүдэлмэриие һаяхан шалгабабди. Тиихэдэмнай тэдэнэй хахад хубидань хангалтагүй байдалтай байба.

Имагтал мүнөө бүхы хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, коллектив бүхэн түйлаһан амжалтануудаа ёһотой һайнаар сэгнэжэ, хүдэлмэриингөө үрэ дүнгүүдые үшөө дахин шүүмжэлхы ёһоор шэнжэлхэ, эгээл һула газарыень элирүүлхэ, ушаржа байһан дутуу дунданнуудые усадхаха, үйлэдбэриин ашаа үрэ дээшэлүүлхэ талаар тодорхой хэмжээнүүдые хараалха ёһотой гэжэ һананаб. Тиихэдээ нэн түрүүн гол шухала асуудалнуудта, тусхайлбал, малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэлгэдэ, ерэхэ жэлэй хабарай тарилгада, түсэбтэ табан жэлэй хоёрдохи жэлэй үндэр баян ургасын үндэһэ һуури табилгада гол анхаралаа хандуулха шухала. Ушарынь гэхэдэ, ерэхэ жэл ойн баярай жэл болоно. Энэ хадаа Совет засагай 70 жэлэй ойн жэл болохо юм. Гайхамшагта һайндэрые нэрэтэй солотойгоор угтаха гээшэ агропромышленна комплексын бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй нэрэ хүндын хэрэг мүн.

(ТАСС).

АМЖАЛТАДА УРМАШАБА

Һүүлэй жэлнүүдтэ республикымнай колхоз, совхозуудта адуун һүрэг олошоруулха, энэ һалбари хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдадаг болонхой. Мүн адуушадай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнэ.

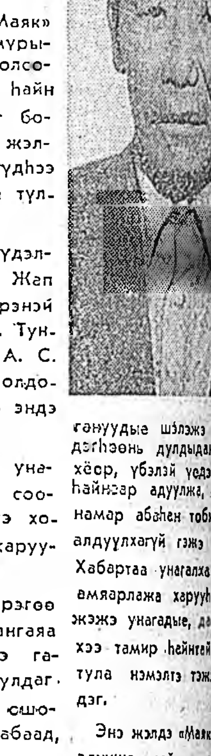
Түнхэнэй районой «Маяк» колхозой адуушад энэ мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсожо, һүүлэй жэлнүүдтэ һайн үрэ дүнгүүдые түйладаг болонхой. Жэшээлхэдэ, энэ жэлдэ харууһалдаг 146 гүүдһээ 146 унага тэдэнэр абажа түлжүүлээ.

Олон жэлэй туршада хүдэлһэн ахалагша адуушан Жап Ешеевич Зарбуевай, тэрэнэй туһалагша адуушад Л. И. Тунгриков, Б. Б. Турбянов, А. С. Бильдаков гэгшэдэй оролдосотой ажалай аша үрэ эндэ харагдана.

Эдэнэр гүүн бүхэнһөө унага абахаһаа гадна һүрэг соохоо нэгэшье адуу гээлтэ хоролтодо оруулангүй харууһална.

Адуушад зундаа һүрэгөө холын бэлшээридэ, илангаяа Элшэр, Мүнхэ-Булаг гэжэ газарнуудта абаашажа адуулдаг юм. Үнгэрһэн зун тиишээ ошоходоо, үндэр уялга абаад, унага, даагадайнгаа шэгнүүрые яhала ехээр нэмээжэ ерээ һэн. Жэшээнь намар шэгнэхэдэ, унаган бүхэнииһ дунда зэргээр 130 килограммаар шэгнүүрээ нэмээһэн байба.

Адуушадай иимэ амжалта нэн түрүүн мяхалиг һайн үүлтэртэй гүүнүүдые болон азар[illegible]

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: адуушан Ж. Е. Зарбуев.

[illegible]

ТООСООН БА ҺУНГАЛТА

[Со]ЁЛШОДОЙ УЯЛГА, [харюусал]ГЫЕНЬ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

[Соёлой ху]дэлмэрилэгшэдэй профсоюзай областной тоо[сооной] XV конференци болобо. Профсоюзай [обкомой түрүүлэ]гшэ А. М. Майорова элидхэл хэбэ.

[illegible]

гуримаар ажаллана. Киномеханическа заводто 4 бригада ниитэ нэгэн нэрэдэ орохой. Тиигэжэ түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүнгүүдээр түс завод республикын Хүн[illegible] бэшэгдэн һэн. Предприятиин коллектив нормативна сэбэр продукци гаргаха юһэн һарынгаа түсэбые —102, продукци худалдаха түсэбые 101,7 процентээр дүүргэһэн байгаа. Ажалай бүтээсэ 10,7 процентээр ургаа. Номой худалдаа наймаанай эмхи эд барааный эрьесын талаар гурбан квартал [illegible] 101,7 процентээр дүүргэжэ, түсэбһээ гадуур 82,3 мянган түхэригэй номуудые худалдаһан байха юм.

Тоосоото үе соо хүдөөгэй ажалшадые соёлой талаар хангалгые һайнаар эмхидхэһэн [illegible] республикымнай РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй [illegible] Улаан тугаар турбадахуу шагнагдаа. Энэ талаар клубуудай, соёлой байшангуудай, библиотекэнүүдэй худэлмэрилэгшэд, кинофикаторнууд ехэ габьяатай.

Манайда ажалай түрүүлэгшэд олон. Жэшээнь, клубай худэлмэрилэгшэд Л. Н. Кайдым (Зэдэ), С. Б. Бальжинимаев (Хэжэнгэ), В. Р. Шенгина (Баргажан), М. Т. Андреева (Мухар-Шэбэр), В. Э. Арантурова (Хяагта); библиотекарьнууд М. Л. Дондубон, А. И. Столярова (республиканска библиотекэ), Ф. М. Фазылбекова (хүүгэдэй библиотекэ), Е. Г. Дембаева (Захаамин), Т. Н. Грабимова (Хори), М. Г. Бурцева (Бэшүүр); киномеханигүүд Кокорин (Кабанск), Дешнев (Зэдэ), Жигжитова (Захаамин); типографиин худэлмэрилэгшэд П. П. Мункоев, Т. И. Исайкина, С. В. Игумнова (Улаан-Үдэ), С. И. Бородина (Загарай), В. И. Нифонтова (Прибайкал), Т. И. Ширикалова (Мухар-Шэбэр) болон бусад олон шалгарна.

Үнгэрһэн жэлнүүдтэ Буряад ороной клубай эмхи зургаанууд, музейнүүд, соёл-гэгээрэлэй, хүмүүжүүлгын худэлмэри ябуулха талаар дүй дүршэлөө үргэдхэһэн байна, тэдэнэр жэл бүри арбан миллионһоо дээшэ хүн зониие хөөнгөнэ. Киносетиин материально-техническэ бааза бэхижүүлэгдээ: хэдэн стационарна ба зунай кинотеатрнууд баригдаа, хуушаһан 300 гарап кино-түхеэрэлгэ һэлгэгдээ.

Республикынгаа ажалшадые үзэл суртал-политическэ гүнзэгы мэдэрэлтэйгээр, гоё һайханиие ойлгодогоор, энхэ элүүрээр хүмүүжүүлхэдэ [illegible] артистнууд, филармониин артистнууд, уран зохёолшод, уран зураашад, композиторнууд, спортын, туризм ба экскурсиин бюрогой соведэй ажал ябуулагаа ехэ худэлмэри ябуулдаг байхе юм. [illegible]

СОЁЛШОДОЙ ажал хэрэгүүдтэ [illegible] элидхэлшэ саашаада тоотобо. Республиканска типографида барлалгын шэнэ машинануудай [illegible] районуудай зарим типографинуудта гар ажал багааг [illegible], ажалай журам эбдэгдэнэ.

Ажахын ба соёлой байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ профсоюзай бүхы организацинууд эдэбхитэйгээр хабаадуулагданагүй. Олохон кинотеатрнуудай, клубуудай, библиотекэнүүдэй, музейнүүдэй худэлмэри [illegible] Ажалай хуули сахиха, архидалга ба алкоголизмтай тэмсэхэ, [illegible] профсоюзай организацинуудай хүсэд хэрэглэнэгүй.

Тоосоото үе соо профсоюзай документнүүдые һэлгэлтэй эхэ хүдэлмэри хэгдээ, гэбэшье Бауятын, Захааминай болон бусад районуудта энэ хэрэг түгэсхэгдээгүй байһаар. [illegible] Яруунын, Баргажанай, Хэжэнгын, Ахын районуудта һургалта муугаар эмхидхэгдэнэ.

[illegible] Соёлой эмхи зургаануудта социалис мурысөөнэй эмхидхэлгэ [illegible] жаргалтай нютагуудтахи ажал хэрэгүүдтэ ехэ нүлөө үзүүлнэгүй. Соёлой-спортивна комплекснуудай системэдэ зарим эмхинүүд бодото һуурияа олоодүй, бэелүүлхэ зорилгонуудаа тодорхойлсодүй байна. Соёлой институтда, хүгжэмэй, хореографическа ба соёл-гэгээрэлэй училищинуудта кадрнуудые бэлдэхэ талаар шиидхэгдэгүй асуудалнууд олон.

Манай обкомой эмхинүүдтэ үбшэлэлгэ хэмһээ үлүү. Тиигэжэ энэ жэлэй юһэн һарын туршада социальна страхованиин бюджедһээ 82,4 мянган түхэриг үлүү ехээр гаргашалагдаа. Соёлой эмхи зургаанууд хүдөө нютагайхидта, сэрэгшэдтэ шефскэ туһаламжа эдэбхигүй һулаар үзүүлнэ. Профсоюзай обкомой эмхидхэлэй-ниитын ажал ябуулгада хүдэлмэриин дүй дүршэлые согсололгодо, дэлгэрүүлгэдэ, хүдөөгэй соёлой эмхи зургаануудта бодото туһа хүргэлгэдэ, абтаһан шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ дутуу дунданууд үшөөл дайралдана гэжэ элидхэл соо, делегадуудай хэлэһэн үгэ дотор тэмдэглэгдээ.

Тоосоото элидхэл соо ажахын ажал ябуулгада гол анхарал хандуулагдаад, профсоюзай хүдэлмэри халирхайгаар харуулагдаа. Соёлой эмхи зургаануудай хүдэлмэриие шэнэдхэн хубилгалга үшөөл эхилээдүй байһаар. Шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгэ яһала хэгдэбэшье, ушаржа байһан дутагдалнуудые хайшан гэжэ, ямар аргаар усадхалтай гээшэб гэһэн дурадхалнууд элидхэл соо, делегадуудай хэлэһэн үгэ дотор үсөөн байба гэжэ онсолон заалтай.

ПРОФСОЮЗАЙ Кабанскын райкомой түрүүлэгшэ О. А. Копытова элидхэл тушаа түрүүлэн үгэ хэлэхэдээ, соёлой-спортивна комплекснуудай хүдэлмэриие эдэбхижүүлгэдэ дэлгэрэнгыгээр тогтобо. Мүнөө манай район дотор 7 КСК бии, үшөө 4 КСК баригдаха юм. Зүгөөр эдэ соёлой-спортивна комплекснууд амаралтын, сүлөө сагаа һайнаар үнгэргэлгын ёһотойл гуламтанууд болоогүй байһаар. Һула бэлэдхэлтэй кадрнууд хүдэлхэеэ ерэдэг, тэдэнэр зохёохы үүсхэл эдэбхи гаргадаггүй.

— Хүдөөгэй ажалшадые зохёохы интеллигенциин шефтээ абалга саг үргэлжэ бэелүүлэгдэхэ ёһотой. Тиигэбэл үбэлжэлгын үедэ малшадые соёлой талаар хангалга гуримшуулагдаха һэн. Гүнзэгы эрдэм мэдэсэтэй, политическэ үзэл бодолтой мэргэжэлтэдые һургажа хүмүүжүүлжэ, хүдөө нютагуудта эльгээгээ һаань, һайн байгаа, — гэжэ КПСС-эй Загарайн райкомой секретарь, республикын профсоюзуудай соведэй гэшүүн Э. А. Долхонова мэдүүлбэ.

Гусиноозерскын горгүйсэдкомой соёлой таһагые даагша Т. Д. Миткинова трибунада гарахадаа, манай город хурдан түргэнөөр ургажа байна гэжэ хэлэбэ. Теэд городой хүн зониие хангаха соёлой эмхи зургаанууд үсөөн юм. Соёлой байшан, профсоюзай библиотекэшье үгы. Эдэнэй барилгые түргэдхэлгэдэ партийна, совет органууд гол анхаралаа хандуулха ёһотой.

Буряадай оперо ба балетэй академическэ театрай дуушан, республикын арадай артистка Г.Б. Шойдагбаева элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаба. Тиихэдээ зохёохы ажалтай залуушуулай туйлаһан амжалта тухай хөөрөөд, коллективтэнь ушардаг дутуу дунданнуудые заагаа. Репертуарна политика зүбөөр бэелүүлхэ, театрые ахамад мэргэжэлтэдээр бүридүүлхэ, гастрольнуудые түсэблэхэ, гэр байраар хангалгые һайжаруулха, оркестртэ кадрнуудые бэлдэхэ гэхэ мэтэ асуудалнуудта Галина Бадмажаповна гол анхаралаа хандуулба.

Профсоюзай Мухар-Шэбэрэй райкомой түрүүлэгшэ Л. С. Санфутдинова үгэ абахадаа, профсоюзай обкомой болон республикын Соёлой министерствын хүдэлмэриин гуримые, онол аргые хубилгаха шухала гэжэ тэмдэглээ. Ушарынь гэхэдэ, манай профсоюзай обком болон Соёлой министерство мүрысөөнэй дүнгүүдые согсололгодо хаиша хэрэгээр хандадаг юм. Соёлой эмхи зургаануудые үбэлдэ бэлдэхэ шухала хэрэгтэ анхаралаа һулаар хандуулдаг байна.

Хориин районой Ониноборск тосхоной киномеханик Е. М. Теникова, Зүүн Сибириин соёлой институтай студентка Маргарита Бадлуева, хореографическа училищиин директор Н. Б. Базарон гэгшэд конференци дээрэ үгэ хэлэбэ. Тиихэдээ тэдэнэр транспортаар, спортивна түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдээр хангаха тухай, уран һайханай бүлгэмүүдтэ хүгжэмэй инструментнүүдэй дуталдажа байһан тухай, ургажа ябаа залуу үетэниие гүнзэгы эрдэм мэдэсэтэйгээр, үзэл суртaлтайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ багшанарай үүргэ дээшэлүүлхэ, балетэй артистнуудые бэлдэхэдээ, театртай холбоогоо үргэдхэхэ тухай асуудалнуудые табиһан байгаа.

Республикын соёлой министрэй орлогшо Н. Г. Шахов трибунада гараба. Соёлой эмхи зургаануудай материально-техническэ баазые бэхижүүлхын тула ямар барилгануудай хэгдэжэ байһан асуудалда тэрэ гол анхаралаа хандуулаа.

КПСС-эй обкомой соёлой таһагые даагша Л. Ч. Нимаева, соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай инспектор В. И. Шкалин үгэ хэлэжэ, конференциин хүдэлмэриин дүнгүүдые согсолбо.

Конференци дээрэ соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой шэнэ бүридэл, союзууд хоорондын областной XVIII конференциин, соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай XI съездын делегадууд һунгагдаа.

* * *

Шэнээр һунгагдаһан обкомой эмхидхэлэй пленум боложо, А. М. Майорова соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшээр, Л. Ф. Сульженко—секретаряар һунгагдаһан байна.

Б.-М. ЖИГЖИТОВ.

Дионизы СИДОРСКИЙ

БАЯН ТУНГА ГАЗАРТА

Польшын Арадай Республикын мэдээжэ уран зохёолшо Д. Сидорский манай Буряад орондо айлшаар ерээ һэн. Аха дүү гүрэнүүдһээ ерэһэн айлшадые совет арад хани халуунаар угтадаг гээшэ. Энэ хүмнай буряад зоной хүрьгэн байһан тула бүришье дулаанаар угтагдаба ха юм. Тэрэмнай түрэл болоһон буряад нютаг руу дуратайгаар ерэдэг хүн байха.

Дионизы Сидорский 1936 ондо Польшын ниислэл Варшава хотодо түрэһэн юм. Гүрэнэй ниислэл хотодо шадарай хүдөө һургуулида үзэжэ эхилээ. Удаань баруун хизаарай сүлөөлэгдэһэн газар дайдада оршодог Карпачи тосхон зөөжэ ошоһон байгаа. Тэндэ Вроцлавска университедэй түүхын факультедые дүүргэжэ гараа. Залуу хүбүүн шухаг хоморой мэргэжэлтэй болобошье, үшөө ондоо хүдэлмэриин амта танижа, Гданьск портын докероор, хүдөө ажахын хүдэлмэрииншэнөөр, банкын алба хаагшаар ажаллаһан намтартай.

1958 ондо залуу уран зохёолшо түрүүшынгээ рассказые «Одра» гэжэ журналда гаргуулба. Табан жэл үнгэрһэн хойно түрүүшынгээ номые «Хадхууртай бургааһан отог» гэһэн нэрэтэйгээр хэблэһэн байна. Хойто нэлынь очеркнуудай номтой болоо. Элдэб янзын эссе-найруулга зохеожо һураа. Тэрэ хадаа хэдэн романай автор боложо, зарим нэгэ захатань ород хэлэн дээрэ оршуулагдажа гаранхай. Жэшээлхэдэ, «Залата һайхан нютаг» гэһэн романиинь «Сибириин галнуудай» хэдэн номерто барлагдаһан юм. «Сибириин дайда — хариин айлшадай нюдөөр» гэһэн ном соонь томохон очеркнь оролсоо. Мүн Сибирь орон тушаа бэшэһэн гурбан номынь — «Би шамда зорюута ерээб», «Шамайе абаад ябахамни», «Ногоон тэнгис далай» гэдэгүүд болоно. Гадна мүнөө үе сагай агуусхэ барилгые — БАМ-ай Буряадай участогые «Хүбшэ тайгые ходорон гаралга» гэһэн очерк соогоо магтан дуулаба. Мүнөө өөртэнь түрэл болоһон Буряад орон тухай ном бэшэхэ түсэбтэй ябаһаниинь гайхалгүй.

Мүнөө Дионизы Сидорский «Контакт» гэжэ журналай ахамад редактораар ажаллана. 1963 онһоо Польшын Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн болоһон юм. Польшын Нэгэдэмэл Хүдэлмэришэдэй партиин гэшүүн Д. Сидорский ПНР-эй соёлой габьяата ажал ябуулагша, «Алтан хэрээһэн» орденоор болон медаляар шагнагданхай.

Дионизы Сидорскийн роман соогоо Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай дүүрэжэ, энэ аюулта дайнай самарлаанай үшөө дуулдажа байһан 1945—1946 онуудай үедэ Польшодо ямар хохидол, уйдхар гашуудалтай болоһон тухай зураглана. Польшын юрын нэгэ айлай байдал дээрэһээ үндэһэлэн, роман соохи үйлые зураглана. Польшын баруун зүгтэ баян тунга газар бии болонхой. Тэндэ ошоһон хүн дуратай газартай болохо, шулуугаар баригдаһан хооһон гэрнүүд бии. «Тиишэ зөөжэ ошоһон айл бүлэдэ гүрэн туһалха, эдеэ ундаар, гэр байраар хангаха, дуратай ажалыень олгожо үгэхэ гэһэн» соносхол уншаад Маяскаягай гэр бүлэ тиишээ нүүжэ ошохо гэжэ шиидэбэ. Эсэгэнь энэ дайнда алуулһан байгаа. Юлек гэжэ үшөө хуулиин наһа гүйсоогүй хүбүүнтэеэ, арбан юһэ-хори хүрэжэ ябаһан Марта гэжэ басагантаяа Маяская Польшын баруун зүг руу, Одер-Нейсе мүрэнэй эрье шадарай нютаг руу хэдэн сүүдхэ поездоор хэдэн зуугаад айл бүлэнэртэй хамта нүүжэ ошоно.

Урдань буржуазна Польшын үедэ өөрын магазинтай байжа һурашаһан Маяская ямар нэгэ аргаар магазин нээжэ баяжаха тухайл ходо бодомжолно. Энээн тухайгаа үхиоүүдтээшье хэлээд һалаҥагүн. Харин тэдэнь огто дурагүйнүүд. Марта басаганиинь тэдэнээр суг эндэ ерэлсэһэн хүбүүндэ дурлаад, гэрһээ тэрьелжэ ябашана. Юлек хүбүүниинь тэрэ багахан городто бии болгогдожо байгаа милициин таһагта милиционер болоно. Харин нимэ һамаргаан, үймөөн соогуур өөрын магазинтай болож баяжаха тухай эжынь бодоно. Һүүлэй һүүлдэ арга мэхын ашаар, хулгайша худалша хүнүүдэй дэмжэлгээр эхэнь өөрын магазинтай болоно. Теэд энэ тэрэ эдеэ хоол, магазиндань хэрэгтэй эд хэрэгсэл олохо хүн хэрэгтэй болоно. Тиигээд Юлек хүбүүгээ, милициин таһагта һайнаар хүдэлжэ байһан хүбүүгээ туһалагшамни боло, хүн бүхэнһөө баян болохобди гэжэ идхажа, үгэдөө оруулжа шадана. Дионизы Сидорскийн романһаа нэгэ хэһэг мүнөө толилнобди.

Цыден-Жап ЖИМБИЕВ.

АЖАЛҺАА гарахамни гэһэн түйлтатайгаар милициингээ таһагта орхоёо зүрхэсэн, харгын захада эжытээ зогсон, сонхонууд руу хараад, Юлек абяагүй байна.

— Ошо, ошо, ошыш даа, — гээд, эжынь нюрга руунь аалихан түлхибэ. Хүбүүн аалиар хүлөө шэрэжэ, суг хүдэлдэг нүхэдни дүтэ шадарай гудамжануудта хэрэгдэнэгүй аабза гэжэ хэраашалһаар саашалба. Уулзаһан хүн бүхэндэ милицииһээ юундэ гарахаа һанаһанаа хэлэхэнь хүндэ ха юм. Харин хүбүүнэй зол болохоодо, комендант гансаараа кабинет соогоо һууба.

— Би милициһээ ябахамни, энэ ажалһаа сүлөөлхыетнай гуйжа ерээб, — гэбэ. Тиигээд пистолетэй бүһөө, хамсыдахи улаан-сагаан үнгэтэй уялаагаа тайлажа, комендантын урда табиба.

— Һуугыш даа, хөөрэлдэе, гэбэ комендант.

— Үгы, би нээрээ, би эндэһээ энэ ажалһаа арилха гэжэ шиидээб. Тиигээ һаам, дээрэ. Милицидэ хүдэлжэ шадахагүй хүн байшооб.

— Шадаха, шадахагүйешни би мэдэжэ байнаб. Харин би шамайе милициин һургуулида һураха дуратайшуулай спистоктэ оруулаад һуунаб. Манай ажалда залуу зон хэрэгтэй. Хэхэ ажалнай айхабтар ехэ. Эмхи гурим тогтоохо хэрэгтэй. Гэнтэ юуншни болсод, милициһээ гарахаяа һанаба гээшэбши? Урдаһаа [illegible]

[illegible]

— Зай, теэд яахаб даа, хүсөөр хүниие барихагүйбди. Хаана дээрэб, хаана һайн бэ гэжэ өөрөөл мэдэхэ болоо гүбши даа.

Юлек сонхоор газаашаа хараба. Эжынь харгын саана хүлеэжэ ядан зогсожо байба.

— Зай, яахаб даа, харамтайл байна, — гээд комендант һанаа алдаба. — Бага бэшэ туһа хэжэ шадаха байгааш. Бага сага дүй дүршэлтэй болоош. Ухаатайш, һубэлгэнши, теэд үшөөл залууданаш, ажабайдалые һайн мэдэнэгүйш, байнбайн бэрхэл хүн болохо байгааш.

— Би эндэһээ ябаха гэжэ шиидээ ха юмбиб, — гээд, гарайнгаа уялаа пистолетэй бүһэ хоёроо урдань түлхибэ. — Эдэниие тушааха гэжэ һанаа һэм.

— Зай, зай, хаража байнаб. Эндэһээ ябахашни харамтай бэшэ аабза? Аа?

— Үгы.

— Хүбүүн, сэхыень хэлэхэдэ, һүүлэй үедэ нэгэ бага ондоо бодолтой болоош. Юун болоноб даа, сэхынь хэлэл даа? — гээд, комендант хүбүүнэй мүрһөө бариба.

— Юун болохо юм? Юуншье болоогүй. Ябахадамни болохо гү?

— Зай яахаб, ябыш даа. Һөөргөө ерэхээ һанаа һаашни, урдашни харгы нээлтэтэй гэжэ ойлгоорой. Һайн ябыш даа, — гээд, комендант хүбүүндэ гараа һарбайба. Хүбүүн түргөөр гарыень адхажа, түргэн эндэ[illegible]

[illegible]

Ядвигынгаа хүлеэжэ байхые хараба.

— Би сагтаа ерэхэб, — гэжэрхёод, басаган тээшэ тэрэ гүйшэбэ.

— Үсэгэлдэр юундэ ерээгүйбши? — гэжэ гомдолтойгоор асуун, басаган тэрэниие угтаба.

— Яашье ерэхэ аргамни болоогүйл. Шухала хэрэг гараад лэ байха...

— Ши милициһээ болибо гээшэ гүш?

— Болёоб.

— Тиигээд юу хэхэшниб?

— Гараһамни болоо, сүлөөтэй болохоб. Дуратай юумээ хэхэдэмни хамаагүй болоо. Шинии дураар ямаршье, алишье сагта уулзахадамнай болохол.

— Үсэгэлдэр ерэхэб гээд ерээгүйш.

— Тэрэшни оройдоол нэгэдахин, сүлөөмни болоогүй ха юм. Амаралтын үдэр горхоной эрье ошохомнай гү? Уһанда шунгахабди, загаһа хахуулидахабди, а?

— Эжышни юундэ манай хойноһоо ябанаб?

Юлек гэдэргээ эрьежэ хараба. Тэдэнэй алхасатай алхаса ниилүүлэн, Маяская аалихан алхалан ябаба.

— Мэдээгүйлби, ямар нэгэ юумэн түргэн хэрэгтэй болоо бэшэ аал даа. Ходол нэгэ шухала юумэн түргэн хэрэгтэй болошоһон байгша.

— Түргэхэн, ябая, — гээд, басаган, хүбүүнэй гарһаа хүтэлжэ, хажуу талын үйлсэ руу орошобо.

— Намда дурагүй юм.

— Хэн?

— Шинии эжы.

— Дурагүй? Шамда юундэ дурагүй байха юм? Би шам тухай нэгэтэшье хөөрэлдөөгүйлби.

— Намда дурагүй гэжэ зүрхөөрөө тухайлнаб. Юундэ намда тиитэрээл һаа дурагүй юм? Мэдэнэгүйб.

— Аа, шамда миил тиигэжэ һанагдаа ёһотой даа.

— Шинии эгэшэ Мартын дурлаһан тэрэ партизан хүбүүндэ юундэ дурагүй һэн бэ?

— Тэрэшни ондоо удхатай байгаа юм даа.

— Юундэшьеб би шинии эжыһээ айдаһамни хүрэдэг.

— Зай, болил даа. Дан үнгэрүүлнэ хаш.

— Харыш, баһа хойноһоомнай ябанал.

— Эндэһээ хойшо бүхы юумэн һайн болохо. Дуратай һаашни, шамайе эжытээ танилсуулһуу. Шамтай танилсуулхаяа яана гээшэб гэжэл һанана ёһотой.

— Үгы, мүнөө бэшэ. Энэ хэлэһэндээ өөрөөшье үнэншэнэгүй хэбэртэйш. Заншни ондоо болошоо.

— Милициһээ гараһандаа гү?

— Үгы даа... юрэл ондоо болоош.

— Үгы даа, шамда тиигэжэ һанагдана ёһотой. Юундэ ондоо болохомни һэм?

— Би һайн мэдэнэгүйб. Харахадам, зүрхөөрөө тухайлхадам, ондоо болошоһон шэнгилши даа.

Тэрэ хоёр хэдэн минута соо абяагүй ябаба. Маяская һүүлэй һүүлдэ тэдэнэй нюдэндэ торосолдохоёо болижо, арилшаһан байба. Ядвига Юлегэй гарһаа хүтэлөөд, энэ-тэрэ угалуу булан руу ороһоор тоорюулжэ болоо.

— Гэртээ харихаар болобо хаб. Эжы магазинаа нээгээд, хүлеэжэ ядажа байна ёһотой, туһалха хэрэгтэй болохо хүн аад...

— Юлек!

— Аа?

— Би шамда дахин хэрэггүй болобо гүб?

— Хэрэгтэйш. Тон хэрэгтэйш. Үсэгэлдэр би шам тухай һанаа һэм.

— Дахин би шамда хэрэггүй болобо хаб даа.

— Би бэшэ, харин ши зангаа хубилаа байнаш! Бүхы юумэндэ дураа гутанаш. Юуншье шамда һонигүй.

— Зосоомни нэгэ хара үүлэн һуушаһан шэнги. Урдань болзоотой сагтаа ерэдэг аад, үсэгэлдэр ерээгүйш. Бүхэли долоон хоног хүлеэгээб!

— Мүнөө бишни одоо сүлөөтэй болооб. Бүхы юумэн бүтэ һайн болохо. Намдашни [illegible]

(Түгэсхэлынь хожом гараха).

АФГАНИСТАН. Ниислэл хотын Түбэй выставкын зал соо армян мэдээжэ уран зураашан Александр Баграмянай бүтээлнүүдэй выставкэ амжалтатайгаар харуулагдажа байна. Афган үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэдэй дүрэ зурагууд харагшадай халуун анхарал татана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. Баграмян (дундань) харагшадтай хөөрэлдэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Хани харилсаанһаа эхитэй

[Зал]УУШУУЛ СЭВ-эй [бари]ЛГАНУУД ДЭЭРЭ

[illegible]орондо хамтын хүсөөр бодхоогдожо байһан ба[рилганууд]... социалис хани харилсаата оронуудай хүбүүд, [басагад] хабаадажа байһан тушаа АПН-эй корреспон[дент]... МШЕЦЯНАЙ асуудалнуудта ВЛКСМ-эй ЦК-гай [секретарь] Иосиф ОРДЖОНИКИДЗЕ иигэжэ харюусана.

[illegible]

комбинадай барилгада, мүн Каспиин үмэнэдэхи наотар газарай нефть болон газые ашаглалгада аха дүү союзуудай залуушуул хубитаяа оруулалсана. Минии бодоходо, эдэ барилгануудай эгээл шухалань гэбэл, Ямбургһаа эхилээд Советскэ Союзай баруун хилэ хүрэтэр үргэлжэлһэн «Прогресс» гэһэн газопровод болоно.

— Бодото дээрээ энэтнай ямар байдаг бэ?

— 1985—1986 онуудта газопроводой гол системын объектнүүдтэ ГДР-эй залуушуулай хабаадаха тухай Ленинскэ комсомолой Сүлөөтэ немец залуушуулай союзтай батлаһан хэлсээе жэшээ болгон абажа хараял даа. Тэрэмнай Советскэ Союзай харьяата газар дээрэ газай промышленностиин барилгын объектнүүдые бодхоохо тухай СССР ГДР хоёрой хоорондо баталагдаһан хэлсээнүүдтэ үндэһэлнэ.

Үшөө ондоошье жэшээ харуулжа болохо. 2000 он хүрэтэрхи үедэ СЭВ-эй гэшүүн оронуудай Эрдэм, техникын дэбжэлтын комплексно программа 1985 оной һүүл багта абтаа бэлэй. 1986 оной хабар аха дүү социалис оронуудай союзууд «Содружество» гэһэн олон талын программа баталаа юм. Комплексно программа бэелүүлхэ талаар манай оронуудай залуушуул онсо удха шанартай табан шэглэлээр өөһэдынгөө хүсэ шадал элсүүлхые хараална. «Содружество» программада «Электроника», «Робот», «Дэбжэлтэ», «Ажабайдал», «Харгы», «Таарамжатай зохид байдал» гэһэн шэглэлнүүд бии, аха дүү оронуудай хэрэглэмжэнүүдые, мүн залуушуулайшье эрилтэнүүдые эдэ хангажа шадаха юм. Түс шэглэлнүүд хоорондоо нягта холбоотой. Жэшээнь, «Харгы» гэһэн шэглэл СЭВ-эй гүрэнүүдтэхи транспортна материалнуудые шеф ёһоор хүгжөөхэ зорилготойгоор хараалагдаһан түсэб болоно.

(АПН).

ХИЛЫН саанаһаа

ТАСС · АПН

ХАМТЫН ЯБУУЛГАНУУДАЙ ҮРЭ ЕХЭ

Совет арадай уласхоорондын оршон байдалые һайжаруулхые, гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаае улам хүгжөөхые, амгалан ёһоор зэргэ оршохые совет арадай хүсэжэ байһыень СССР-эй хараа түсэбүүд элирхэйлэн гэршэлнэ. СССР-эй Верховно Соведэй сессиин дүнгүүдые, тэрээн дээрэ баталагдан абтаһан дэлхэйн парламентнуудта ба арадуудта хандалгые уласхоорондын олониитэ ингэжэл тэмдэглэнэ.

ВЕНГРИ. «Арадай ажахые шэнэдхэн хубилгалгын, экономико хүгжөөлгые хурдадхалгын асари ехэ программые бэелүүлжэ эхилхэдээ, Советскэ Союзай амгалан тайбанаар ажаһуухые хүсэжэ байһыень ленинскэ парти эли бодоор гэршэлэн харуулна, — гэжэ Венгриин «Непсабадшаг» газетэ бэшэнэ. — Ядерна дайнай аюулай урда бүхы оронуудай ба арадуудай түүхэтэ хуби заяанай ниитэ нэгэн байлга тэрэниие зайсуулан сарахын тулада хэгдэһэн хамтын ябуулгануудай үрэ ехэтэй байһые Москвада һайн ойлгоно гэжэ совет парламентаринарай хандаһан хандалга гэршэлнэ».

ГДР. Рейкьявигта болоһон хөөрэлдөөнүүдэй һүүлээр дэлхэй дээрэхи үйлэ хэрэгүүдэй ямараар хүгжэхэ ёһотой байһанда Советскэ Союзай нэгэл янзын харюу үгэдэгые дэлхэйн парламентаринарта ба арадуудта Верховно Соведэй Хандалга гэршэлбэ гэжэ «Нойе цайт» газетын шэнжэлэл соо хэлэгдэнэ. Совет-американ дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй Исландиин ниислэл хотодо хэһэн уулзалга ядерна буу зэбсэггүй дэлхэйн түлөө тэмсэлые тон шэнэ шатада гаргана.

КНДР. Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха, дэлхэй дээрэ амгалан тайбан болон аюулгүй байдал хангаха талаар Советскэ Союзай гаргаһан эдэбхитэй, үнэн зүрхэнэй хүсэлэл оролдолгонууд дэлхэйн парламентнуудта ба арадуудта СССР-эй Верховно Соведэй Хандалга үшөө дахин элирхэйлэн гэршэлнэ гэжэ «Нодон синмун» газетэ мэдээсэнэ. Бүхы хүн түрэлтэнэй ажабайдалда шухала удха шанатай асуудалнуудта СССР-эй ямараар хандажа байһыень бүхы дэлхэйн арад түмэн һайшаан дэмжэбэ. Энэ Хандалга дотор тодорхойлогдоһон дурадхалнуудые, хэмжээнүүдые корей арад эдэбхитэйгээр дэмжэнэ.

США. «Мүнөө хэншье дайн байлдаанай ба амгалан байдалай асуудалнуудай хажуу талада үлэхэ ёһогүй гэһэн совет парламентаринарай Хандалга соохи бодолые би гүйсэд дэмжэнэб», — гэжэ американ-совет хани барисаанай национальна соведэй түрүүлэгшэ Дж. Червиш хэлэбэ. Бүхы дэлхэй дээрэ, тэрэ тоодо США-да дайн дажарта эсэргүү хүдэлөөнүүдэй ургажа байһан ушар энэ Хандалгын саг соогоо хэгдэһые тодо хурсаар батална. Рейкьявигта СССР-эй найруулан дурадхаһан үргэн ехэ дурадхалнууд энэ шухала документ соо үшөө дахин батадхагдаһан ушарта онсо анхаралаа хандуулхые хүсэнэб. Ядерна буу зэбсэгүүдые гүйсэд усадхаха гээшэ эдэ дурадхалнуудай гол зорилго болоно. Гэбэшье Рейганэй захиргаанай энэ түүхэтэ арга боломжые хэрэглэжэ, ядерна буу зэбсэг бүтээн гаргалгые тэхэрюулхые дурагүйдэһэниинь халагламаар. Тэрээнһээ гадна, Исландиин ниислэл хотодо хэлэһэн үгэһөө буршахые Сагаан байшангай һанаашалжа байһаниинь Вашингтоной тусхай тушаалтадай һаяхан хэлэһэн үгэнүүд үшөө дахин гэршэлбэ. Энэ ушар буу зэбсэгүүдые хинаха ябуулгын буруу һургэгдэжэ байһанда һанаа зобооно. Рейганэй захиргаан өөһэдынгөө һанал бодолые шэнээр хаража үзөөд, бүмбэрсэг дэлхэйн ядерна дайнай аюул руу түлхихэ бэшэ, харин эб найрамдалые бэхижүүлхэ зорилготойгоор аша үрэ ехэтэй хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй.

ФРГ. Ойрын арбан жэлэй хугасаа соо СССР-эй болон США-гай стратегическэ добтолхы буу зэбсэгүүдые үгы хэхэ дурадхалаа Советскэ Союз үшөө дахин баталба гэжэ АРД гэдэг телепрограммые хүтэлэгшэ тэмдэглэбэ. Рейкьявигта болоһон совет-американ уулзалгын үедэ туйлагдаһан юумэ буурууулхагүйе Москва хүсэнэ. Исландиин ниислэл хотодо буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар Советскэ Союзай оруулһан дурадхалнууд хүсэндөө байһаар. Буу зэбсэгүүдые замбуулиин дайдада гаргахые хараалһан США-гай СОИ гэдэг проект ядерна буу зэбсэгһээ хүн түрэлтэниие аршалан абарха дурадхалнуудые оруулха хэрэгтэ бэрхэшээл түбэгүүдые ушаруулна.

ПОРТУГАЛИ. СССР-эй Верховно Соведэй Хандалга хадаа түүхэтэ шухала удха шанартай документ болоно гэжэ «Диарну» газетэ бэшэнэ.

АВСТРИ. «Дэлхэй дээрэ ядерна буу зэбсэг усадхахые Советскэ Союз уряална» — гэһэн гаршаг доро «Фолькс-штимме» газетэ хандалгые тайлбарилна.

ЯПОН. Бүхы ядерна тэһэлэлгэнүүдые нэгэ талаһаа болюулха тухай Советскэ Союзай арбан табаһаа дээшэ һарын урда тээ соносхоһон шиидхэбэри хүсэндөө байһаар гэжэ СССР-эй Верховно Совет баталба гээд «Акахата» газетэ тэмдэглэнэ. Дэлхэй дээрэхи олон зуу миллион хүнүүдэй эрилтэнүүдые ойлгожо, ядерна тэһэлэлгэнүүдээ США-гай болюулха саг 1987 оной январиин 1 болотор үшөө бии байна.

ИНДИ. СССР-эй Верховно Соведэй Хандалгые бидэ һайшаанабди гэжэ Индиин Национальна конгресс (И) гэдэг хүтэлбэрилхы партиһаа Индиин парламентын гэшүүн, энэ партиин Бүхэиндиин комитедэй генеральна секретарь Н. К. Шарма мэдүүлбэ. Ядерна буу зэбсэгүүдые урдилдан бүтээлгэ бүхы дэлхэй дээрэхи хүгжэлтэ дэбжэлтэдэ аюул тохёолдуулна. Бусад оронууд энэ һайн һайхан жэшээе дэмжэн дагаха аабза гэжэ этигэн найданаб.

Зураглал

«ТАЛЫЕ ХҮНДЭЛЭН ГАРАҺАНДАЛ БЭШЭ...»

Хүн бүхэнэй наһанайнь номтар өөрын баялигтай, өөрын онсо илгаатай. «Наһанай зам гаталха гээшэ талые хүндэлэн гараһандал эдли бэшэ»,—гэжэ арад зон дэмы хэлэдэггүй. Буда Шагдурович Гармаевай ажабайдалайнь намтар энээнэй гэршэ болоно.

Үбэлэйнгөө нэмэргэ байгаалиин hэхээд, хада талаар үргэн сэсэгэй зэдэргээ байhан үедэ—1907 оной апрельдэ Захаминай аймагай Утаата-Далахайн сомоной Совөдэй үрдэ Бии гэжэ газарта үгытэй бүлэдэ Буда Шагдурович Гармаев түрэhэн бэлэй. Хабар багаhаа эхилжэ, үглөөнэй улаан наранhаа үдэшын харанхы болотор бага ноёдой мал харуулдаг, түлээ залhаhнь бэлэдхэдэг хара хүлhэншэн байгаа.

Арбаад наhандаа ябахадань, 1917 ондо «Авророын» дохёо газар дэлхэйе доhоогоо. «Ленин» гэhэн үгэ бахархан үгүүлэгдэжэ болоо бэлэй. Түүхын календариин хуудаhануудта мүнддэлhэн шэнэ сагай hаханда түргэдэн хушаанай бадар харанхын түнхарика байhан үе hэн. Улаан түгэй найманшан доро шэнэ сагай эмис хаад орожо ерээд үргэн тала hайрhаа гэрхэе, түрэл хизаар районнай тухай шэнэхэ хубилжа байгаа.

Буда ехэ hонор ухаатай хүбүүн hэн тула шэнэ юумэ түргэн ойлгожо абахые эрмэлзэдэг, оролдоhор байгаа. Энээниинь мэдэhэн Сандаб багша тэрээндэ ном бэшэг заажа эхилбэ. Дүрбэн жэлэй туршада Буда хүбүүн үзэг холбон уншажа, бэшэжэ шадаха болоод байгаа бэлэй.

1927 он хүрэжэ ерээд, хамтын ажахынууд эмхидхэгдэжэ эхилбэ. Үзэг, бэшэг мэдэхэ хүнүүдтэ хүн зоной дунда ойлгуулжа хүдэлмэри ябуулха гэhэн даабари үгтэбэ. Тэрээшэн бүхэндэ хамтын ажахын бүхы hайн талые ойлгуулхэ амар бэшэ hэн.

Залуу наhан огсом, солгёон. Хүн залуу ябахадаа, бэедээ этигэнги, омог дорюун ябадаг, бүхы юумэн бэлэн шэнгээр hанагдадаг. Буда Шагдурович эдир наhандаа баян хүнэй хонгор ябаа. Юумэнэй сухарихагүй, хүсэнhөө бэелүүлхые оролдохо. Мүнөө hанаад үзэхэдэнь тэрэ үедөө үүрэгтэй үсэглэдэр мэтэ дүтөөр hэнэдэг хэбэртэй.

1928 ондо Верхнеудинскда сургаан болохо, хамтын ажахы эмхидхэхэ зүриндээ бүхы асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэhэн юм. Буда Шагдуровичые энэ зүблөөндэ хабаадахаар, Эндэhээ ерэhээр лэ партида орохо тухайгаа бодомжолдог болобо. Арад зоной түрүү зэргэдэ ябажа, тэдэниие хүтэлбэрилдэг хүн коммунист байха зэргэтэй гэжэ тэрэ ойлгоо бэлэй. Эхин hургуулиин багша Шагдарон, партиин райкомой хүдэлмэрилэгшэ Салтарунов гэгшэд зууршалга бэшэжэ, 1930 ондо партиин гэшүүндэ кандидат болоhониинь мартагдашагүй. 1931—1934 онуудта Буда Гармаев уншалгын гэрнүүдэй хүдэлмэридэ эгээл эдэбхитэй хабаадалсажа, Санага, Далахай, Енгорбой нютагуудай хүнүүдтэ газета, ном уншажа олон юумэ ойлгожо абахадань туhалаа hэн. Мүн эдэ онуудта тиихэдэ 3 аймагай түб байhан Цахир тосхондохи соёлой байшание даагшаар ажаллаа. Харин 1934 ондо эгээл залхан Сагаан-Морин сельсоведэй түрүүлэгшөөр hунгагдаа hэн. Худөө ажахын продуктнуудые гүрэндэ хүлээлгэхэ түсэбөө гүйсэдхэхэ ажалда ехэ hайн дүн харуулhан, түс ажахы дүүргэгдэжэ, тиимэл сэгнэлтэдэ хүртэhэн байгаа.

Удэнгүй Буда Шагдурович нютагайнгаа Ханда гэжэ басагантай хамтаржа, айл бүлэ болоо. Түрүүшээр хүнгэн бэшэ байгаа ха даа. Зүгөөр залуу наhан, инаг дуран өөрынхөө абажа ябаа. Ханда Жалсараевна Буда Шагдурович хоёр бэрхэшээлнүүдые хуби хубаалдан, бэе бэедээ тулгуури болон, наараа эбтэй ажаллаа. 1936 ондо түрүүшын үхибүүн — Александр, hүүлдэнь Зинаида басаган түрөө. Дайнай урдахана дүрбэн үхибүүн басагантай болоо. Энэ баяр болоо залуу бүлэ Цагаан байhан юм.

— Алтан дэлхэйдэ хубиин жаргал гэжэ байдаг. Теэд энэмнай нийтын хэрэгhээ амяраа юумэн бэшэ. Хэрбээ хүн дүрбэн хана соогоо зохид байдал шэдэжэ өөрынгөө хэрэгтэй юумэ ханан, нийтын hуурида орожо hүүгаа гэжэ бии бол бэшэ. Хамтын хэрэг, ажалайнгаа урагшатай урма зориг хэбэл лэ ябахаш,—гэжэ Буда Шагдурович хэлэдэг.

Золтой хүнүүдэй нэгэнби гэжэ өөр тухайгаа шоглон hагад хэлэхэдэнь энэнь юрэл шог үгэ бэшэ гэжэ ойлгохоор. 1934 оной декабриин hүүл багhаа 1935 оной январиин эхин болотор Эрхүүдэ Зүүн Сибириин хизаарай түрүү сельсоведүүдэй II съезд боложо, Буда Шагдурович делегадаар оhоhон юм. Ажал хэрэг эмхидхэжэ шадаха, хүнүүдэй зан абари hайн мэдэхэ, дүршэлтэй хэдэнь, 1938 ондо партиин райкомой районой түсэблэлгын таhагые даагшаар, hүүлдэнь гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшын орлогшоор томилбо. Эндээ жэл хахад хүдэлөөд, 1939 ондо КПСС-эй райкомой инструкторай тушаалда дэбжүүлэгдэhэн юм.

Наhан ябажа, саг ошожо, жэлэй дүрбэн саг hэлгэлдэжэ, ажабайдал хубилжал байгаал даа. Теэд... hанагдаа үзэгдөөгүй аюул ерэжэ, Эхэ ороноймнай сэлмэг огторгойгоор дайнай утаан таража эхилээ hэн. 1941 ондо Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн эхилжэ, Буда Шагдурович hайн дураараа фронт мордобо. Гүрэн түрынгөө аюулта байдалда ороод байхада, газар уhаяа аршалалсаха гээшэ тиихэдэ коммунистын hэшхэл, гол уялгань бэлэйл.

Эшелониинь Эрхүүгэй область ошожо, морин сэрэгэй 108-дахи полкын бүридэлдэ оролсоод, Эхэ оронойнгоо ниислэл Москва хотые хамгаалалсахаа баруун тээшэ мордоо. 1941 оной октябриин эхиндэ, 7 хоногой удаа полкнь морин сэрэгэй 78-дахи дивизиин бүридэлдэ генерал И. А. Плиевэй хүтэлбэри доро оробо. Тиигэжэ юрын буряад сэрэгшэ Москва шадарай агууехэ тулалдаанда хабаадалсаhан юм. 1941 оной шахардуу үдэрнүүд, тэрэ хүйтэн үбэл ухаан бодолдонь мартагдахаар аал...?

— Дивизимнай хамгаалгын түргэн болзорой хүдэлмэри ябуулжа байгаа. Окопонуудые малтадаг, танкнуудтай тэмсэхэдэ хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдые бодхоодог, моридоо халхалха блиндажнуудые үдэр hүнигүй баридаг байгаабди. hүниндөө моридтоо мордожо, дайсанай харуулшадые баридаг, хурээлэлгэ эмхидхэдэг hэмди. Октябриин тэгэндэ хүсэ ехэтэ дайсан Москва шадарай хамгаалга сүмэлжэ шадаhан байна. Дивизиимнайшье техникын ехэ хүсэн hалаа, хүнүүдшье ехээр гээгээбди. Тиигэжэ дивизиимнай үлэгдэл бүлэгүүд Тула шадар стрелково 9-дэхи дивизитэй ниилээ. Эндэ би тагнуулай командираар томилогдооб,—гэжэ дайнай ветеран дурсана.

Дайнай гашуудалтай хүндэ үдэрнүүдые дурсахадань, хоолойнь бүдэхир болошоно.. Хүндэ саг бэлэй даа. Теэд «илахабди» гэhэн найдал зүрхэн соонь унтардаггүй hэн. Гэртэнь үхибүүдынь, хани нүхэрынь хүлеэжэ байгаа. Тэдэнэйнгээ баhал хүндэ гэжэ hанахадань, хүсэн нэмэhэндэл болохо. Ханда Жалсараевна ажалайнгаа хоорондуур фронт эльгээхэ бэлэй, оймhо нэхэжэ, хубсаhа оёдог hэн.

Нэгэтэ Гармаев тагнуулда ябажа ябаад, дайсанай харуулшадта харагдашаба. Дайсан буудажа эхилбэ 12 хүнэй 5-нинь лэ hөөгөө бусаhан юм. Буда Шагдурович контузи абаад, Москва шадарай госпитальдо мэдээ ороо hэн. Тэндэhээнь Иваново эльгээгдээ. Харин хани нүхэдынь дайсание Москвада дүтэлүүлээгүй, бута сохёо. Ямар сэнгээр олдоhон эрхэ сүлөө гээшэ hэм...

— Үхэхэгүй заяатай хүн байhан юм бэзэб,—гээд тэрэ энеэнэ.— Госпитальдо hара хэбтээд гэртээ табигдаа hэм. Дайнда абаhан шархамни мүнөөшье гэншэн үбдэдэг.

«Шэн зоригой түлөө», «Москвае хамгаалалсаhанай түлөө» болон бусад олон медальнуудаар шагнагданхай.

1942 ондо хоёрдохи группын инвалид гэжэ мэдэрэгдээд, гэртээ бусаа. hанаа амар hуужа байдаг хүн бэшэ аад лэ, ехэ хэрэгүүдэй хэжүү тээ үлөөгүй. Дайн үшөөл үргэлжэлhөөр hэн. 1942 оной март hарада КПСС-эй райкомой эмхидхэлэй таhагые даагшаар томилогдоо. Бусаhаарнь гэртэхиндэнь хүнгэн болобо. 1943 ондо бүлэдэнь үшөө нэгэ басаган нэмэбэ. Энэ үедэ партийна эхин эмхинүүд олоор байгуулагдажа, 1945 ондо — Агууехэ Илалтын жэлдэ — партиин райкомой хүдөө ажахын таhагые даагшаар, харин 1948 онhоо 1956 он болотор Утаата-Далахайн колхозой түрүүлэгшээр ажаллаа. hүүлдэнь Утаата-Далахайн сомсоведэй түрүүлэгшээр хүдэлөө. Мүнөөнэй Утаата-Далахайн hуурин дээрэ «Улаан-Далахай» ба «Мартын 8» гэhэн 2 колхоз оршодог hэн. Эндээ 5 жэл соо урагшатай hайнаар хүдэлмэрилөө.

— Ажалайнгаа урагшатай ябахада урматай байхаш. Шадалгаараа оролдохо саг бологгүй hэн—гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Ажалда дуратайгаар, оролдолго ехэтэйгээр хүдэлмэрилhэнэйнгээ түлөө тэрэ нэгэнтэ бэшэ Хүндэлэлэй грамотануудаар, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаа.

Ажахын болон соёлой байгуулалтада амжалта туйлаhанайнь, 1961 оной хоёрдохи кварталда эмхидхэлэй ниитын ажал hайнаар ябуулhанайнь түлөө Утаата-Далахайн сомсоведтэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан туг 250 түхэриг шантайгаар барюулагдаа hэн. Энээнэй hүүлээр тус сомсовет гурбан удаа Улаан туг абаа.

1965 ондо Буда Шагдурович пенсидэ гараба. Теэд энэмнай миин гараа дэлгээд hуужа байдаг хүн бэшэ ха юм даа. Наhанайнгаа амаралтадашье hаа, почто тараагшаар хүдэлмэрилөө, агитатор ябаа.

КПСС-эй ЦК-гай 1982 оной майн Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ өөрынгөө багахан нөөсэ оруулха зорилго табяа hэн. Тиин бүлын бригада байгуулаад, совхоздоо туhалжа, болдог солдоггой газарта 200 центнер нэгэдэхи сортын үбhэ хуряажа тушаагаа бэлэй.

Ханда Жалсараевнатаяа 10 үхибүүдые үндылгэжэ, хүл дээрэнь табяа. Эдэнэй долоониинь дээдэ, гурбаниинь — тусхай дунда мэргэжэлтэй, арадай ажахын элдэб hалбаринуудта ажаллана. Ехэ басаган Александрань — Буряадай АССР-эй габьяата врач, Надежда басаганиинь — арадай гэгээрэлэй отличник, хүдөө ажахын институт дүүргэhэн хоёр хүбүүн болон басаганиинь бүлтанда хүндэтэй мэргэжэлтэд болонхой. Хамтадаа Гармаевтан 39 аша гушанартай—тэдэнэйнь дунда соёлой, гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд бии.

— Мүнөөнэй бүлэнэр нэгэ-хоёр үхибүүгээр хизаарладаг. Бидэнэр хэды шахардуу сагта ябаагшье hаа, үхибүүдээ үндылгөөбди. Хэhэн хэрэгыемнай үхибүүднай саашадань үргэлжэлүүлхэ. Газар дээрэ хүн түрэhэнэй урма энэл юм бэшэ гү даа,—гэжэ Ханда Жалсараевна омогорхолтойгоор хөөрэнэ.

«Наhанай зам гаталха гээшэ үргэн талые хүндэлэн гараhанда адли бэшэ» гэжэ Буда Шагдурович үринэртөө заадаг. Үхибүүдыньшье энээниие ойлгодог. Юундэб гэхэдэ, эсэгэнь тэдэниие ажал хэрэгүүдэй гүн дунда ябахыень үреэн hургаhан байна бшуу. Үнэхөөрөөшье Буда Шагдурович Гармаев бүхы наhаяа совхозойнгоо үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ зорюулжа, коммунистын үндэр нэрэ зэргые дээрэ үргэжэ ябана.

Н. ШАГДУРОВА,
манай штатнабэшэ корр.

УРАН ЗОХЁОЛШО БА ҮЕ САГ

Кэндзабуро Оэ: «ЭДИРШҮҮЛЭЙ ОЮУН СЭДЬХЭЛЭЙ ЗАЛУУРШАД»

Японой мэдээжэ уран зохёолшо Кэндзабуро Оэ тэбхэр 30 жэлэй саана, үшөө Токиогой университедэй студент ябахадаа, литературна түрүүшынгээ шан абаhан юм. Түрүүшынь рассказууд болон повестьнууд тэрээндэ нэрэ соло асарhан байгаа. Тиихэ үедэ үргэнөөр хэлсүүлдэг байhан «сухалтай» үетэнэй үзэл бодолые зохёолнуудтаа үнэн зүбөөр бэшэнэ гэжэ тоолодог. япон залуушуул тэрэниие илангаяа ехээр хүндэлдэг hэн. «1960 оной футбол», «Хиросимадахи тэмдэглэлнүүд», «Окинава тухай тэмдэглэлнүүд», «Гээгдэhэн залуушуул» болон бусад номуудынь мүнөө дэлхэйн олон оронуудта мэдээжэ юм.

Сикоку гэжэ аралай гүн шэдхэ ой соохи багахан hууринда ерээдүйн уран зохёолшо түрэhэн намтартай. Арбан найматай болоhон хойноо Оэ анха түрүүшынхээ... паровоз хараhан юм гэжэ хэлээ hаа, үнэншэхэнь бэрхэтэй. Гэр бүлэдөө долоон хүбүүдэй гурбадахинь юм. Хүн зонтой хөөрэлдэхэ дурагүй абари зангаараа Оэ илгардаг hэн тула үетэн нүхэдтөө «доргон» гэжэ наадалуулдаг байгаа. Эсэгынгээ наhа барахада, юhэтэй хүбүүн ехээр хара буужа, сэдьхэлэйнь оёорто эдэгэшэгүй үбшэн шарха үлөө hэн.

Хуулиин наhа гүйсэхэтээ хамта аза талаангаа туршахаяа ниислэл хото ошобо. Токиогой университедэй франц литературын отделенидэ hураха болсо. Студент ябахадаа, тэрэ түрүүшынгээ зохёолнуудые бэшэжэ эхилhэн байна. Тэрэ гэhээр арбан жэлэй үнгэрөөд байхада. Японой номой нэгэ томо хэблэл Кэндзабуро Оэгэй шэлэгдэмэл зохёолнуудай 6 боти ном гаргаhан юм. Он жэлнүүдэй ошохо тума бэшэгдэhэн номуудайнь тоо нилээд олон болоо.

Мүнөөнэй Японой залуушуулай hанаа сэдьхэлые үшөө хүлгүүлдэг зүйлнүүд тухай хөөрэлдэхэеэ Оэдэ ошоходом, залуубтар, нэгэшье сайгаагүй үдхэн буржагар үhэтэй, сэб гэмэ бэетэй хүн намайе угтаа hэн.

— 50-дахи онуудта «сухалтай» залуушуулай үзэлые номногшоор япон литературада ороhон байнат. Тэрэ үетэнтэй юун болооб! Тэдэнэй орондо 80-дахи онуудта хэн ерээ гээшэб!

— Эдир наhаяа дайнай жэлнүүдтэ үнгэргэhэн үетэнэй түлөөлэгшэб гэжэ өөрыгөө тоолоноб, тиимэhээ уран зохёолшо хадаа тэрэл үеын үмэнэhөө саашадаа бэшэхэб. Тэрэ үетэн өөhэдынгөө олон асуудалнуудые мүнөөшье болотор шиидхэгээгүй байhаар. Харин мүнөөнэй япон залуушуул тад ондоо. Тэдэ юумэ буруушааха, буhалгаалха шэнжэ шанаргүй байhаараа манай үеын залуушуулhаа илгарна.

— Тэдэнэр юу hайшаадаг гэжэ hананабта! Хүндэлдэг геройтой гү!

— Үшөө студент ябахадам, танай эгээл дуратай уран зохёолшод хэн бэ гэhэн асуудал табигдаа бэлэй. Толстой, Достоевский, япон литературын классик Сосэки Нацумэ болон бусадай нэрэнүүдые тиихэдэ олонхинь нэрлээ hэн.

Харин мүнөө Японд ушаралта ябадалнуудтай шог зугаатай номуудые студентнэршье hайшаадаг болонхой. Эстрадын дуушад, телевидениин «одод» эдэнэй hанаа сэдьхэл хүлгүүлнэ. Би энээн тухай шаналан хэлэнэб, юуб гэхэдэ, агууехэ уран зохёолшодой оюун бэлигые юуншье hэлгэжэ шадахагүй бшуу. Олондо зорюулагдаhан гүйхэн удхатай, ямаршье hургаал, тобшололгүй номууд залуу үетэнэй ухаан бодолые эзэлхэ ёhогүй. Мүнөөнэй иимэ байдалые саг зуурын гэжэ тоолоноб.

Хэн залуушуулай hажааха жэшээ болохо аргатайб? 60-дахи онуудай залуушуулда, тэрэ тоодо Японойшье залуу үетэндэ алдар суута Че Гевара, Вьетнамай дайнай жэлнүүдтэ американ эзэмдэн добтолгодо номуудаараа эсэргүүсэн тэмсэhэн уран зохёолшо Ода тиимэ геройнууд байгаа. Эдэнэй хажууда М. Симаду тухай юу хэлэлтэйб? Мүнөөнэй япон залуушуулай дунда эгээл уншасатай номуудай авторай зохёохы ажал убайгүй ябадалтай хүнүүдые hайшаан идхана. Гэхэтэй хамта оршон тойрон боложо байhан бүхы юумэндэ хабаагүй, миин ажаглагшын хараа байдал ээлhээрээ hайрхаhан шэнгеэр үзэгдэнэ. Би иимэрхүү, илангаяа мүнөө моододо байhан «антигеройнуудай» зэргэдэ оруулагшаб.

— Японд милитаризмын болон национализмын hэргэн хүгжэжэ байhан тушаа мүнөө олоор бэшэгдэнэ. Энэ үзэгдэлые оронойнгоо залуу үетэндэ дүтэлүүлэн ямараар сэгнэхэ байнат!

— Нёдондо августын 6-да, япон хүн бүхэндэ нангин үдэр, Хиросимада байхадаа, баруунай үзэлтэй бүлэглэлнүүдэй залуу хүбүүдэй олооро сугларhанда гайхаа hэм. Американ ядерна бомбодолгоhоо наhа барагшадай дурасхаал ёhололгодо, эб найрамдал хамгаалгын жагсаалда hаалта хэхэ гэжэ тэдэ сугларhан байгаа. 20 жэлэй саана эдэ хүбүүдэй үетэн гансашье коммунистнуудые бэшэ, тэрэшэлэн либерал болон демократуудые хайрадаг, хашадаг байhан юм. Мүнөө эдэнэр «США-тай хамта ородуудые бута сохихобди!» гэhэн уряатай болонхой. Өөhэдынгөө үндэhэ яhатаниие үлүү дээгүүр үргэдэг үзэлтэнэй үг үргэлжэлүүлhэн эдэ хүбүүд мүнөө Рейганэй. Накасонэгэй шэглэл баримталдагыень харана бэзэт.

Японой «өөрыгөө хамгаалгын хүсэнүүдэй» тиимэ ехэ бэшэшье hаань, тэрэниие амяраа гэжэ ойлгохо хэрэггүй. Манай ороной газар дээрэ оршоhон американ сэрэгэй баазануудтай тэрэ нэгэ хүсэн гээшэ. Энэ хадаа бүхы дэлхэйдэ япон сэрэгэй аюул тохёолдуулха хүсэд аргатай.

Имагтал США-тай холбоотой байхадаа, Япон өөрыгөө гэнэ аюулhаа хамгааланхай, амгалан байдалда ажаhууха, Советскэ Союз ороноймнай ёhото дайсан гэhэншүү номнолой япон арадтай, илангаяа залуушуулай мэдэрэлдэ идхагдан нэбтэрүүлэгдэхэдэ, hанаа сэдьхэлни ехээр зобоно. Гэбэшье совет арадта, хүгжэмдэнь, литература болон соёл болбосоролдонь дүтэ байhанаа олохон японецүүд мэдүүлдэг.

— Ородой болон совет литература тухай юу хэлэхэ байнат!

— Агууехэ Достоевскиие өөрынгөө түрүүшын, мүн литературна гол багшамни гэжэ тоолодогби. Зохёохы ажалдам тэрэ ехээр нүлөөлөө гэжэ олохон шүүмжэлэгшэд тоолодог. Энэнь өөрын үндэhэтэй. Шэнэ жэлэй түрүүшын арбан хоногой туршада гансал Достоевскиин номуудые уншажа, сагаа үнгэргэдэг заншалтайб. Лев Толстойн талаан бэлигэй урда мүн лэ hүгэдэдэгби.

В. Шкловскиин, М. Бахтинай бэшэhэн зохёолнуудые hонирхон уншадагби. Михаил Булгаковай «Мастер ба Маргаритадань» дуратайб. Е. Евтушенкэтэй, А. Вознесенскитэй, Б. Окуджаватай, Б. Ахмадулинатай дүтын харилсаа холбоотойб. Тээмэндэ шэнэ уран зохёолшые — Валентин Распутиниие мэдэхэ болооб. Тиимэhээ ородой болон совет литература минии ажабайдалтай нягтаар холбоотой гэжэ хэлэхэ дүүрэн эрхэтэйб.

— Совет залуушуулые ямар гэжэ hанадагбта!

— Советскэ Союз ошожо үзэhэнби, тиимэhээ оронойтнай залуу үетэниие hайнаар мэдэхэб гэжэ өөрыгөө тоолоноб. Залуушуултнай эдэбхи түгэс, хүсэ шадалтай, hайхан хүсэл эрмэлзэлтэй. Советскэ Союзай болон Японой залуушуулай харилсаа холбооной бүри үргэдэхыень хүсэнэб. Ерээдүйн амгалан hайхан байдалай аша туhа энээндэл харанаб.

Михаил ЕФИМОВ
(АПН).

Токио—Москва.

АХА ДҮҮ АКТИНОВУУД

Аха дүүнэр Леонид болон Владимир Актиновуудай спортын намтарые хэдэн шата болгожо хубаахаар байна. Хэзээ нэгэтэ манай Буряад ороной мэдээжэ барилдаашан байhан Александр Актиновай хүбүүд бага балшар наhанhаа хойшо эсэгэдээл адли багжагар хүсэтэй, шамбай солбон болохые хүсэдэг hэн. Эгээл тиимэhээ тэдэнэр хүүгэдэй али бүхы наадануудта хододоо эдэбхитэйгээр хабаададаг hэн.

Володиин дүрбэдэхи класста hуража байхадань, тэрэнэй аха Леня дүүгээ тренер М. Л. Балдаевай хүтэлбэрилдэг секцидэ асараа hэн. Тиихэдэнь мэдээжэ мастер аха дүүнэрэй бэлиг шадабариие абаhаар лэ таажа, гансал хара хүсэнhөө гадна, hайн арга дүрэ, барилдаанай орёо нарин тактикые тодорхойлхо шадабари хэрэгтэй гэжэ hорилгынгоо түрүүшын үдэрhөө хойшо этигүүлэн заадаг байгаа.

Аха дүүнэр эршэмтэйгээр, оролдосотой нэтэрүүгээр hорилго хэхэ. Уданшьегүй Ивалгада үнгэргэгдэhэн мүрысөөндэ илажа гараба.

Эдир хүбүүд түрүүшынгээ амжалтаар толгойгоо эрьежэ, hорилгонуудтаа ханамжагүйгөөр хандадаг болобо. Эгээл энэ үедэ дүршэл ехэтэй багша, тренер Мэлс Лазаревич хүбүүдтэ ямараар хандалгын оньhые тон зүбөөр тайлбарилжа, hорилго бэлэдхэлээ эршэмтэйгээр үргэлжэлүүлhэн юм. Тэрээнhээ хойшо хоёр жэлэй үнгэрхэдэ, эдиршүүлэй дунда дүрэ буляалдалгын барилдаагаар республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ нэгэ шэгнүүртэ барилдахадаа шалгаржа. Түгэсхэлэй наадаанда уулзаха болоhон байгаа. Эндэ ахань диилээ hэн.

Эдир наhандаа тэдэнэр «Динамо» бүлгэмэй Россиин ба Түбэй соведүүдэй чемпионууд болоhон, РСФСР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүдтэ шанда хүртэhэн байгаа.

hургуулияа дүүргэhэнэйнгээ hүүлээр Улаан-Үдэ ерэжэ, РСФСР-эй габьяата тренер Н. С. Ивахиновай хүтэлбэри доро hорилгоёо үргэлжэлүүлбэ.

Нима Сосорович үнихэнэй тэдэнэй онсо өөhэдын арга шадабарида анхаралаа хандуулдаг байhан дээрэhээ тэдэнэртэй бүри эршэмтэйгээр хүдэлбэ. Эршэтэ ажалайнгаа үрэ дүнгые удаан хүлеэгээгүй. «Урожай» бүлгэмэй Түбэй соведэй түрүү hуури эзэлхын түлөө Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэhэн нээмэл мүрысөөндэ тэдэнэр хоюулаа шалгаржа, СССР-эй спортын мастерай нормативуудые дүүргээ hэн.

Энээнэй hүүлээр Леонидай hорилгоёо hулаpуулхадань, харин Владимир хоюулайнгаа түлөө бүри эршэмтэйгээр ажаллаба. «Динамо» бүлгэмэй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, Володя ГДР ошоходоо, социалис оронуудай залуушуулай суглуулагдамал командын «Динамиадада» илалта туйлаа hэн. Тус бүлгэмэй Түбэй соведэй суглуулагдамал командын тренернүүд тэрээндэ анхаралаа хандуулжа, hуралсал-hорилго хэхыень уряад, мүрысөөндэ хабаадуулжа захалба. Гэбэшье саашадаа удаахан саг соо тэрэнэй спортивна намтарта урагшагүйдэлгэнүүд тохёолдоо hэн. Залуушуулай дунда СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадахадаа, шэгнүүрээ хэм соонь байлгажа шадангүй, мүрысөөнhөө гаргагдашаба. Эдэ бүхы урагшагүйдэлгэнүүдые, бэрхэшээл түбэгүүдые Владимир зоримгойгоор дабажа, 1984 ондо Тула хотодо РСФСР-эй чемпион болоhон байгаа.

Бар хүсэтэй, онсо өөрын арга дүрэтэй В. Актинов хибэс дээрэ гарабал, хододоо эдэбхитэйгээр барилдадаг байhаараа спортдо дуратайшуулые hонирхуулдаг, бэе тээшээ татадаг. Нүгөөдэеэ хам тэбэрижэ абабал, тэрэ ямаршье үндэр нэрэ зэргэтэй барилдаашадые хүл дээрэнь тогтоодоггүй юм.

Үнгэрэгшэ зун «Сельская жизнь» газетын шанда хүртэхын түлөө уласхоорондын арбадахи мүрысөөндэ илалта туйлажа, бүлэтэй болоhон өөртөө ехэ бэлэг бариhан байгаа.

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар «Динамо» бүлгэмэй Түбэй соведэй мүрысөөн hаяhан Тбилиси хотодо боложо, манай республикын спортын мастернууд Д. Халтанов, В. Актинов гэгшэд түрүү hууринуудые эзэлбэ. Доржо Халтанов Россиин соведэй түрүү hуури эзэлхын түлөө Орджоникидзе хотодо урагшагүйдэhэнөө сагааруулхын тула эгээл хүнгэн шэгнүүртэ орожо мүрысөө. Тиихэдээ Доржо бүхы уулзалгануудтаа илаба.

Тиихэдэ В. Актинов бүхы уулзалгануудтаа илажа, Ереванай бэрхэ барилдаашан Ж. Оганисянтай түгэсхэлэй наадаанда хабаадахадаа, очкогоор шүүбэ. Урда тээнь тэрэ залуушуулай дундаhаа СССР-эй чемпион, уласхоорондын классай спортын мастер С. Алшинбаевые (Караганда) нюргадуулан унагаагаа hэн.

РСФСР-эй габьяата тренер Н. С. Ивахиновай hурагшад ехэ амжалта туйлаба. Доржо Халтанов бүлгэмэйнгөө хоёр дахин чемпион болоо. Манай «Динамаhаа» нэгэшье атлет иимэ ехэ амжалта туйлаагүй юм.

Аха дүүнэр Актиновууд тухай хөөрөөгөө түгэсхэхэдөө, Леонид гэр бүлөөрөө Хабаровскда ажаhуудаг, милициин дээдэ hургуулиин хоёрдохи курсада hурадаг, харин Владимир СССР-эй МВД-гэй Эрхүүгэй түймэр саралгын училищи дүүргэжэ байна гэжэ хэлэлтэй. Леонид дзю-до барилдаагаар hорилго бэлэдхэл хэдэг. Тэрэ спортын мастерай норматив дүүргэхэ хүсэлэнтэй.

В. СЫДЕЕВ.

КЛИКУНОВ ЭРХИМЛЭНЭ

Эрэшүүлэй дунда республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө эхилhэн наадаанда дүрбэн уулзалга үнгэргэгдөө. Хоёрдохи наадаанай дүн хаража үзэхэдэ hонирхолтой тулалдаанууд болоо. Эндэ үнинэй шатаршан Базаржап Сампилов Баир Митыповэй алдуунуудые шадамар бэрхээр хэрэглэжэ байгаад шүүжэ гараа. Мүн республикын чемпион Илья Елсуков мастерта кандидат Владимир Агафоновто, Эйдис Брылевто шүүгдэ. Мастерта кандидат Анатолий Раднаев хоёр уулзалгада Анатолий Рушаков, Базаржап Сампилов хоёртоо шүүгдэшөө. Кликунов Галданов, Иванов Цыренимаев гэгшэд тэнсээ.

Дүрбэн наадаанай удаа Павел Кликунов 3 очкотой болонхой эрхимлэжэ ябана. Шатаршад Сампилов Елсуков 3-haa 2,5, Брылев 2-hoo хоёр очкотой болонхой.

Л. ГАРМАЕВА,
РСФСР-эй судья.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи, хоёрдохи хуудаhануудта. «Соведүүдэй хойшолуулашагүй зорилгонууд»— түрүү бэшэг. «Жэлэй эсэс дээрэ» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Хүдөөгэй ажалшадай захилаар» — В. Антропповой тэмдэглэл. Соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй V республиканска съездын тоосоон. «Общественын хүн бүхэнэй оюун бэлигэй баялигые арьбадхаха»—КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляковой элидхэлhээ.

Гурбадахи хуудаhанда. БАМ үдэрhөө үдэртэ. «Кичерэдэ» — П. Натаевай статья. Хилын саанаhаа.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. Республикын нютаг нютагай hонин. Д. П. Давыдовай түрэhөөр 175 жэлэй ойдо. «Байгалай дуушан» — А. Куртигай статья. «Гоё hайханда дуратайгаар» —Г. Елисеевагай статья. Хүмүүжүүлгэ ба hуралсал. «Үхибүүдые багаhаань hургаха» —ТАСС-ай материал. Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Время. 9.45 —«Михайло Ломоносов» — 3-дахи фильм. 2-дохи, 3-дахи, сери. 12.25—Шэнэ hонин (12.30 хүрэтэр). 15.30—Шэнэ hонин. 15.50—Баримтата фильмүүд. 16.40—«Түүхын hургаал». 17.30 «Дубровский» — уран hайханай фильм. **Улаан-Үдэ.** 18.45 — Киножурнал. 18.55 —«Байгалай үмэнэхи газар дээрэ». **Москва.** 19.45 —«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». **Улаан-Үдэ.** 20.00—Мультфильм. 20.10 —«Байгал». **Москва.** 20.35—«Михайло Ломоносов» — 3-дахи фильм. 3-дахи сери. 22.00—Время. 22.40 — «Ехэшүүлдэ шалгалта». 23.35—«Край зовут Узбекистан» —баримтата фильм. 23.45 —«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35, 10.35 —Физикэ. 7-дохи класс. 10.10—Француз хэлэн. 11.00 —А. П. Чехов. «Вишневый сад». 11.30 —Түймэрэй аюулгүйе сахиха тухай. 11.40, 12.40—Географи. 6-дахи класс. 12.10 —«Шатарай hургуули». 13.10—14.10—Физикэ. 10-дахи класс. 13.40 — Түүхэ. 7-дохи класс. 14.40—«Ехэшүүлдэ шалгалта». 15.55—Шэнэ hонин. **Улаан-Үдэ.** 17.45 — «ВЛКСМ-эй XX съездые угтуулан». «Хурдадхалга — залуушуулай хэрэг». **Москва.** 18.45 —«Эрдэм ухаан ба ажабайдал». **Улаан-Үдэ.** 19.45—Киноочерк. **Москва.** 20.00 —«Архи уухагүй ябадалые ажабайдалай ёho гурим болгохо». Телевизор харагшадай бэшэгүүдээр. **Улаан-Үдэ.** 20.35 — Шэнэ hонин (буряадаар). 20.50 — Соносхолнууд. **Москва.** 21.00 —«Амгалан нойрсогты, багашуул». 21.15 — Баримтата фильм. 21.30—«Хүгжэмтэ киоск». 22.00—Время. 22.40— «Пока не женат» —уран hайханай фильм. (Монгол). 23.45 —Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. ЦСКА — «Динамо» (Рига).

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-03, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76; отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-34-05, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, Собственные корреспонденты: п. Баргузин — 91-1-44, г. Закаменск — 34-33, п. Кырен — 91-7-18, Северобайкальск — 35-73 п. Хоринск — 55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли. г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-00769. Заказ № 272.